

KIVIRANNAN PIENTILA

KERTOMUS

K. KASLIN

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ

SISÄLLYS:

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖN
KIRJAPAINOSSA PORVOOSSA 1921

ALKULAUSE.

Kun monien kehoituksesta olen ryhtynyt kirjan muotoon kokoamaan seuraavia, vuosien kuluessa sanomalehdessä julkaisemiani »mietteitä suomalaisesta pienviljelyksestä», teen sen siinä toivossa, että niissä esitetyt ajatukset ja kokemukset mahdollisesti voisivat olla laajemmallekin lukijakunnalle joksikin hyödyksi aikana, jolloin kymmeniätuhansia itsenäisiä pienviljelyksiä on maahamme muodostumassa. Jätän siis nämä »mietteet» maamme pienviljelijäin käsiin toivoen, että ne vähäiseltä osaltaan voisivat edistää rakkautta ja luottamusta maahan ja oikean otteen saamista ryhdyttäessä kannattavaa pienviljelystä maahamme luomaan.

Mikkelissä, maaliskuulla 1921

Tekijä.

MUISTOJEN PÄIVÄNÄ.

Tämä päivä oli tavallaan merkkipäivä Kivirannan pikkutilan historiassa. Oli näet kulunut täsmälleen kymmenen vuotta siitä, kun se joutui nykyisen omistajansa käsiin.

Merkkipäiväksi käsitti sen myöskin Kivirannan isäntä, joka oli päättänyt pyhittää sen jonkinlaiseksi sekä henkisen että aineellisen elämänsä ja työnsä tilinteonpäiväksi.

Astuessaan sentähden tänä varhaisena kesäkuun aamuhetkenä talonsa kuistille ja antaessaan katseensa lipua yli keväisessä vehmaudessaan kukoistavan puutarhan järvelle, joka kuvastimenkirkkaana ympäröi Kivirannan meheviä peltoja, ja tuntiessaan salaperäistä onnea ja tyydytystä katsellessaan kaikkea tätä ihanuutta, joka oli hänen omaansa, alkoi nuori isäntä mielessään tehdä vertailuja nykyisen elämänsä ja sen välillä, millaiseksi se olisi kaupunkioloissa muodostunut.

Kaupungissa syntyneenä ja siellä kasvaneena, oli nimittäin kaupunkilaisen virkamiehen virka-

tuoli näyttänyt häntä miltei välttämättömyyden pakolla odottavan. Ja kun sitten lopultakin hänen sielussaan kaiken aikaa kytenyt rakkaus maahan sai hänet jättämään lupaavat virkatutkinnot sikseen ja antautumaan käytännölliseksi maanviljelijäksi, pitivät sukulaiset ja tuttavat häntä menneenä ja täydellisesti rappiolle joutuneena miehenä. Jos hän edes olisi keinotellut käsiinsä jonkun suuren herraskartanon kamppaillakseen suunnattoman velkataakan alla kartanonherrana, olisi sen vielä voinut käsittää ja miltei antaa anteeksikin, mutta kun hän ennemmin osti täältä Savon sydämestä pikkutilan, johon hänen varansa riittivät ja ryhtyi siellä sitä itse hoitamaan, silloin ryhtyi hän johonkin sivistyneelle ihmiselle tuiki sopimattomaan tekoon, jota ennemmin tai myöhemmin seuraisi katkera katumus.

Nyt oli tuosta ratkaisevasta askeleesta kulunut kymmenen vuotta. Oliko hän sitä kertaakaan katunut?

Olisiko hän ollut onnellisempi märehtiessään lakimiehen pölyisiä asiakirjoja tai kilpaillessaan jossain virastossa esimiehensä suopeasta hymystä tai saadessaan pankkiherrana ylpeällä eleellä »bakata» jonkun poloisen huonon vekselin?

Ei, ja tuhat kertaa ei!

Vilpittömän itsetutkistelun jälkeen saattoi hän rehellisesti vakuuttaa, ettei hän ollut ottamaansa askelta kertaakaan katunut, vaan oli päinvastoin

päivä päivältä yhä enemmän ihastunut ja kiintynyt työhönsä. Ja kenelläpä oikeastaan onkaan ihanampi työ kuin maanviljelijällä. Millään alalla ei niin välittömästi joutunut näkemään työnsä tuloksia. Jos näit vaivaa, jännitit hiukan ylimääräisesti voimiasi, heti sait iloita entistä rehevämmästä kasvusta, entistä runsaammasta sadosta. Maan eteen uhrattu työ ei milloinkaan mennyt hukkaan. Ja tämä tietoisuus, jos mikään, oli omansa kannustamaan yhä uusiin ponnistuksiin.

Toista niin vapaata ja itsenäistä työalaa ei varmasti myöskään ollut. Ei tarvinnut ketään pokkuroida eikä liehakoida päästäkseen nousemaan yhtä virkaporrasta ylemmä, ei, maalla sitä oli oma herransa, jonka menestyminen riippui yksinomaan omasta kyvystä ja ahkeruudesta. Ei ollut pahansuopia kadehtijoita ympärillä, jotka muualla katkeroittivat jokaisen askeleen, ei mitään pikkumaista saivartelua ja joutavaa sekaantumista toisen asioihin. Maalla oli alati välittömässä kosketuksessa vain suureen luontoon, jonka jalostava vaikutus kohotti mielen kaikesta matalasta ja ahtaan pikkumaisesta.

Kivirannan nykyistä isäntää oli kymmenen vuotta sitten peloiteltu sillä, että hän maalla tulisi vallan maatumaan, kadottamaan kaikki jalommat harrastukset ja pyrinnöt. Miten väärä tuokin uhkaus oli ollut. Vasta täällä, vapaan luonnon keskellä oli hänen näköpiirinsä päässyt

vapaasti laajenemaan ja hän oli alkanut paremmin ymmärtää elämää ja sen kohtaloita. Hän oli oppinut, että elämää, syvää, hehkuvaa elämää sykki kaupungin muurien ulkopuolellakin, vieläpä useimmiten terveempänä, syvällisempänä ja aidompana. Puheet maatumisesta olivat vain tietämättömien tyhjiä laverteluja.

Mitä tiesi esim. kaupunkilainen isänmaasta? Tyhjä, kirjoista opittu iskusana, sillä olihan mahdotonta todella kiintyä kivikatuun tai vuokrakasarmiin! Vasta täällä, saatuaan omin käsin muokattavakseen kolkan tuota isänmaata, vasta täällä oli hänellekin täysin selvinnyt tuon käsitteen koko merkitys. Nyt hän ymmärsi, mikä tenhovoima todella sisältyi käsitteeseen isänmaa, ymmärsi, että todella saattoi ja täytyi kiintyä isänmaahan katkeamattomin sitein, että se kävi rakkaammaksi ja läheisemmäksi kuin mikään muu, kosketellen ihmisrinnan eheimmin helähteleviä kieliä: uhrautuvaisuutta ja suojelevaa rakkautta.

Ikinä hän ei voinut myöntää, että maalaiselämä maadutti, joka täällä maatui — ja niitäkin tietenkin oli — se olisi varmasti maatunut kaupungissakin, pinttynyt poroporvarilliseksi pikkusieluksi, jonka maailma ei ulottunut paljon omaa katuaan ulommaksi. Ei, ken yleensä vain maailmassa pyrki saamaan jotakin aikaan, hän ei voinut maalla maatua, siksi monipuolista ja tuhansia harrastuksia ja uusia yrityksiä täysi

maamiehen ammatti oli. Reipas aherrus ulkona pelloilla ja puutarhassa piti sekä sielun että ruumiin terveenä ja mieli säilyi iloisena ja vastaanottavana kaikelle kauniille.

Kuta tarkemmin hän asiata mietti, sitä varmemmaksi Kivirannan nuori isäntä tuli siitä, ettei hän vaihtaisi nykyistä elämäänsä mihinkään muuhun. Mitä olisi ylhäisinkin asema sen hiljaisen onnen ja rauhan rinnalla, minkä Kiviranta hänelle tarjosi ja mikä muu työala olisi voinut tarjota hänelle niin monta eheän ilon aihetta. Täällä hän tunsi joka puun ja joka pensaan, joka peltoa hän oli omin käsin ollut raivaamassa ja joka hikihelmen ne palkitsivat hänelle vehmaalla kasvulla ja ihanalla kukinnalla. Oliko näin ollen kumma, jos hän vuorostaan rakasti ja helli joka kortta, joka täällä kasvoi, ja tunsi olevansa katkeamattomin sitein liittynyt juuri tähän pieneen, syrjäiseen isänmaansa kolkkaan.

Ei, hän tunsi varmasti, ettei hän ollut erehtynyt kymmenen vuotta sitten pienviljelijäksi ruvetessaan, hän tunsi, että hän vain tätä tietä oli voinut saavuttaa sen työn tuottaman ilon ja tyydytyksen, joka on korkein onni, minkä elämä saattaa tarjota.

MIKSI PIENVILJELIJÄKSI?

Suunnitellessaan kymmenen vuotta sitten tulevaisuuttaan ja päätettyään lopullisesti antautua maanviljelijäksi tuli Kivirannan nykyiselle isännälle ratkaistavaksi toinen tärkeä kysymys: suurviljelys vai pienviljelyskö? Suuren tilan omistamiseen eivät tosin hänen varansa olisi riittäneet, mutta tarpeellisen luoton saanti ei olisi ollut hänelle vaikeata, joten valinta oli hänelle jotenkin vapaa. Luonnollisesti pitivät useimmat hänen sukulaisistaan ja tuttavistaan selviönä, että suurviljelys oli ainoa hänelle mahdollinen. Eihän opillista sivistystä saanut henkilö voinut maatalouteen muuten puuttua, kuin korkeintaan antamalla määräyksiä kartanonsa konttorissa ja joskus ratsain tarkastelemalla viljelyksiään. Lisäksi väittivät nämä tietoviisaat myöskin, että suurviljelys oli ainoa, joka kannatti, sillä maanlaatu Suomessa muka oli niin karua, että maata täytyi olla paljon, jotta siitä edes jotakin saisi, pienviljelys oli muka vain joidenkin intoilijain kypsymättömiä haaveita.

pusaavutusten kanssa, saatoimme kuitenkin tälläkin päästä varsin kunnioitettaviin tuloksiin, siitä oli näkyvinä todistuksina erittäin kukoistavat pienviljelykset eri tahoilla maata. Jos vain oppisimme niin viljelemään maatamme, että saisimme siitä irti viimeisenkin jyvän, minkä se saattoi antaa, silloin ei meillä varmaankaan enää olisi syytä valittaa maaperän karuutta.

Tähän saavutukseen ei suurviljelys kuitenkaan koskaan tulisi pystymään. Ei ollut ajateltavissa, että suurviljelyksellä mitenkään jaksettaisiin pitää sellaista työvoimaa, joka oli tarpeen äärimmäisen satotuloksen saavuttamiseksi, välttämättömyyden pakosta täytyi suurviljelyksessä paraimmillaankin työt suorittaa päällisin puolin ja siis tuloksenkin olla sitä mukaa vain osan siitä, mitä se voisi olla. Eikö näin ollen ollut viisaampaa voimaperäisen viljelyn avulla pusertaa pieneltä alalta sama satomäärä, minkä tuottamiseen suurviljelys tarvitsi laajat alat ja suunnattoman työvoiman? Siltä hänestä ainakin tuntui ja lisäksi oli hänestä ilmeinen vääryys ahnehtia maata enemmän, kuin mitä jaksoi kunnollisesti viljellä. Mitä iloa ja hyötyä oli maan pelkästä omistamisesta, kun sen antoi maata käyttämättömänä ja mitään tuottamatta! Siinä piili yhteiskunnallinen epäkohta, jota jatkamassa hän ei ainakaan halunnut olla.

Yleensä työ ilman aatteellista pohjaa oli hänelle vastenmielistä ja suurviljelys edusti hänen mieles-

pusaavutusten kanssa, saatoimme kuitenkin tälläkin päästä varsin kunnioitettaviin tuloksiin, siitä oli näkyvinä todistuksina erittäin. kukoistavat pienviljelykset eri tahoilla maata. Jos vain oppisimme niin viljelemään maatamme, että saisimme siitä irti viimeisenkin jyvän, minkä se saattoi antaa, silloin ei meillä varmaankaan enää olisi syytä valittaa maaperän karuutta.

Tähän saavutukseen ei suurviljelys kuitenkaan koskaan tulisi pystymään. Ei ollut ajateltavissa, että suurviljelyksellä mitenkään jaksettaisiin pitää sellaista työvoimaa, joka oli tarpeen äärimmäisen satotuloksen saavuttamiseksi, välttämättömyyden pakosta täytyi suurviljelyksessä paraimmillaankin työt suorittaa päällisin puolin ja siis tuloksenkin olla sitä mukaa vain osan siitä, mitä se voisi olla. Eikö näin ollen ollut viisaampaa voimaperäisen viljelyn avulla pusertaa pieneltä alalta sama satomäärä, minkä tuottamiseen suurviljelys tarvitsi laajat alat ja suunnattoman työvoiman? Siltä hänestä ainakin tuntui ja lisäksi oli hänestä ilmeinen vääryys ahnehtia maata enemmän, kuin mitä jaksoi kunnollisesti viljellä. Mitä iloa ja hyötyä oli maan pelkästä omistamisesta, kun sen antoi maata käyttämättömänä ja mitään tuottamatta! Siinä piili yhteiskunnallinen epäkohta, jota jatkamassa hän ei ainakaan halunnut olla.

Yleensä työ ilman aatteellista pohjaa oli hänelle vastenmielistä ja suurviljelys edusti hänen mieles-

tään jotain aikansa ollutta, jonka vähitellen täytyi väistyä uuden suunnan tieltä ja tämä uusi suunta maataloudessa oli epäilemättä pienviljelys. Olihan pienviljelys ilmeisesti se päämäärä, johon sekä yhteiskunnallinen että kansantaloudellinen kehitys maatalouden alalla pyrki. Siihen viittasivat kaikki oireet ja sen onnellisempaa ratkaisua maakysymykselle oli mahdoton löytää. Tiesihän pienviljelijäliikkeen voitollinen leviäminen yhä useamman kansalaisen pääsemistä oman kodin haltiaksi ja kuta useampia tällaisia itsenäisiä pikku koteja kohosi järviemme rantamille, sitä useampi nyt hyödytönnä lepäävä maa-alue tuli raivatuksi täyteen kukoistukseensa ja sitä etäämmälle karkkoutui puute ja taloudellinen ahdinko koko maasta.

Tämän tulevaisuudenkuvan toteutumisen edellytyksenä oli kuitenkin, että käytännössä vakuuttavasti osoitettiin pienviljelyksen maassamme kannattavan. Oli näytettävä teossa, että Suomessakin oli järkiperäisellä työllä pienestäkin maa-alasta mahdollista saada siksi runsas sato että viljelijä perheineen saattoi siinä elää, vieläpä vaurastuakin. Tämä taas oli niiden tehtävä, joiden sydämiä lämmitti voimakas usko maahan ja sen mahdollisuuksiin. Heidän tuli omalla esimerkillään innostaa toisia ja siten vähitellen johtaa olot uutta kehityskautta kohti.

Nämä näkökohdat olivat kymmenen vuotta sitten saattaneet hänet vastoin useimpien neuvoja antautumaan pienviljelijäksi, jonka työ paitsi

kaikkia maatalouden viehätyksiä, vielä sisälsi aatteellisen pohjan, jota ilman hän ei saattanut elämäntehtäväänsä ajatella. Kuluneet vuodet olivatkin tehneet hänet yhä varmemmaksi siitä, että hän oli tämänkin valinnan oikein ratkaissut. Pienviljelys oli, sen hän nyt tiesi omasta kokemuksestaan, ihanteellisin maatalouden muoto. Se oli omansa luomaan itsenäisiä, onnellisia ihmisiä, jotka olivat täysin riippumattomia kaikista ajan heilahduksista, sillä he tekivät itse työnsä ja tulivat omillaan toimeen. Onnellinen se maa, joka on lukuisain pienviljelijäin asuma ja viljelemä, sen vainiot kukoistavat kuin puutarhat ja siinä vallitsee tyytyväisyys ja hyvinvointi.

OPILLINEN SIVISTYS JA MAATALOUS.

Palautellessaan näin mieleensä kaikkia niitä syitä, joita kymmenen vuotta sitten oli esitetty hänen maanviljelijäksi antautumistaan vastaan tuli Kivirannan isäntä jälleen kiinnittäneeksi huomiotaan tuohon usein toistettuun väitteeseen, ettei opillista sivistystä saanut henkilö muka sopisi maanviljelijäksi.

Oliko siis jokin ristiriita olemassa opillisen sivistyksen ja maatalouden välillä?

Siltä todellakin ensi katsannolla näytti.

Olihan perin harvinaista, että esim. joku ylioppilassivistyksen saanut, jolla siis oli tilaisuus johonkin »parempaan», antautui käytännölliseksi maanviljelijäksi. Ja jos tuollainen tapaus sattui, pidettiinhän sitä silloin yleisesti todistuksena siitä, että asianomainen tavalla tai toisella oli joutunut hunningolle, eikä enää kelvannut mihinkään muuhun. Olihan lisäksi aivan yleinen piirre ainakin meillä, että jos maalaisnuorukaiset ja -neitoset pääsivät käymään koulua ja saamaan hiukan korkeamman opillisen sivistyksen, niin he heti

hylkäsivät vanhempiensa ammatin pyrkien kierto- ja kansakoulunopettajiksi, neuvojiksi, konekauppiaiksi tai yleensä mihin muuhun ammattiin tahansa, mutta maatalouden palvelukseen eivät. Eikö siis maatalous ollut ala, jolla hedelmällisesti saattoi käyttää hyväkseen syvällisempiä tietoja? Eikö käytännöllisellä maanviljelijällä ollut mitään hyötyä kirjatiedoista, avarammasta maailmankatsomuksesta?

Olihan toki. Juuri maamies, jos kukaan oli tietojen, laajojen ja monipuolisten tietojen tarpeessa. Sen aavisti Kivirannan nykyinen isäntä jo silloin ja sen tiesi hän nyt omasta kokemuksesta. Sivistystä, sekä ammatillista että yleistä, sitä maatalous juuri kaipasi, sen puutteessa kehitys maaseudulla kulki niin hitaasti eteenpäin, potkittiin niin kauan yhdellä kohtaa.

Aivan joka alalla tuo puute tuntui. Ammatillisessa suhteessa suomalainen maanviljelijä yleensä ei koskaan ollut aikansa tasalla, aina hän tulla kompuroi perässä. Hän käytti vanhentuneita koneita ja työaseita, noudatti isiltä perittyjä viljelystapoja ja viljeli vuodesta vuoteen vanhoja huonosatoisia vilja- ja perunalaatujaan, vaikka runsastuottoisempia olisi ollut saatavissa. Ja mistä tämä johtui muusta, kuin tietämättömyydestä. Suomalainen maanviljelijä ei yleensä lukenut ammattilehtiä, jotka olisivat pitäneet hänet kehityksen kanssa tasoissa. Uudistukset saavuttivat hänet vasta, kun ne virallista tietä

maanviljelysseurojen ja niiden neuvojien kautta häneen paukutettiin ja silloin ne eivät enää olleet kaikkein tuoreimpia, sillä virkakoneisto pyörii aina hitaasti.

Ei, aikansa kehityksen tasalla saattoi maamies pysyä ainoastaan itse hankkimalla tietoja itselleen, seuraamalla ammattilehtiä ja kirjallisuutta. Vain siten hän sai tiedot tuoreina ja kykeni seuraamaan uusia virtauksia niiden lähtökohdasta alkaen. Mutta tämä edellytti tiedonjanoa ja henkistä joustavuutta, jota suomalaisessa maamiehessä ei vielä yleisesti ollut ja jonka herättämiseen juuri korkeampi pohjasivistys oli välttämätön.

Korkeamman sivistyksen ja tietojen puute tuntui maaseudulla niinikään kunnallisen elämän alalla. Aivan yleistä oli, että kunnassa kaikki edesvastuullisemmat tehtävät ja luottamustoimet kerääntyivät muutamien harvojen kykenevien ja tietorikkaiden niskoille, joille siten kertyi niin suuri työtaakka, että sitä oli miltei mahdoton täysin menestyksellä hoitaa. Seurauksena tästä oli, että nämä muutamat, jotka aina saivat olla tulessa, väsyivät ja rasittuivat ja siitä joutuivat kärsimään sekä he itse että kunnan yleiset asiat. Jos sen sijaan kunnassa yleinen sivistystaso olisi korkeampi voitaisiin toimihenkilöitä useammin vaihtaa ja toimet jakaa useampiin käsiin, eduksi sekä asianomaiselle itselleen, että kunnalle kokonaisuudessaan.

Tarkkaan oli Kivirannan isäntäkin saanut kaikki tietonsa käyttää ja monesti oli hän tullut kokemaan, miten riittämättömät ne olivat, mutta kun ei sellaisiakaan ollut pitäjässä monella, sai hän retustaa mukana joka paikassa ja siinä pyrki väkisinkin harrastus väsähtämään. —

Mutta jos asia näin oli, jos maaseudulla siis tietojen ja korkeamman sivistyksen puute tuntui vähin kaikkialla, miksi sitten maaseudun nuoret opinteille päästyään hakeutuivat maalta pois? Siihen oli oikeastaan montakin syytä, oli syytä sysissä jos sepissäkin. Täytyi myöntää, että tapa, jolla oppikouluissamme opetusta annettiin oli omansa jossakin määrin vieroittamaan opiskelijoita käytännöllisestä elämästä ja ennen kaikkea juuri maalaisoloista, sillä niin puhtaasti tieteellisiä tarkoitusperiä silmälläpitäen se oli suunniteltu. Olihan tosin toisaalta luonnollista, ettei korkeampaan tieteelliseen opiskeluun tähtäävä oppilaitos voinut tarjota mitään ammattiopetusta maataloudessa, se oli taas toisten laitosten, kuten maanviljelyslyseoiden tehtävä, mutta yhtä luonnotonta oli toisaalta, että maassa, jonka pääelinkeino maanviljelys oli, ei kahdeksanluokkaisen lyseon tai yhteiskoulun läpikäynyt henkilö monesti todellakaan tiennyt kasvoivatko nauriit puussa vai maassa. Hyvällä tahdolla täytyi voida löytää siksi paljon kosketuskohtia tieteellisen opiskelun ja käytännöllisen elämän välillä, että opiskelutyö saataisiin nykyistä läheisemmin liittymään elävään

elämään, sen tieteellistä pätevyyttä silti vähentämättä. Ilahduttavia oireita tähän suuntaan olikin jo ilmennyt, joskin ne edistyivät valitettavan hitaasti.

Väärin olisi kuitenkin syyttää pääasiassa oppikouluja siitä, että maalaisnuoriso on uskoton kotikonnulleen, suurin syy on kyllä syvemmällä. Siihen on syynä koko meidän kansamme nykyinen henkinen olemus, meidän liian nuori, liian pinnallinen sivistyksemme. Me olemme nousukaskansaa, ajamme takaa sellaista, minkä luulemme olevan hienoa ja — erehdymme usein. Me luulemme vielä yleisesti, että »herra», joka istuu kansakoulussa pöydän takana paukuttamassa aakkosia koviin kalloihin, on hienompi ilmestys kuin »talonjussi» joka savisena astelee auransa kurjessa, ja sen harhaluulon mukaan me vielä toiminme. Me emme vielä ole kohonneet kansakuntana sille sielullisen sivistyksen asteelle, että osaisimme jokaisen tunnollisen ja omantunnontarkan työn arvottaa yhtä korkealle, takertumatta arvostelussamme asiaan nähden merkityksettömiin ulkonaisiin seikkoihin.

Kysymys on siis pohjimmiltaan sivistyskysymys, joka on riippuvainen kansamme yleisestä sivistystasosta. Sikäli kun opimme ymmärtämään, että työn arvo ei riipu siitä, miten hienoissa vaatteissa sen tekijä esiintyy, vaan siitä, miten kunnollisesti hän työnsä tekee, sikäli myös maaseudun nuoret oppivat kunnioittamaan vanhempiensa

ammattia, eivätkä heti hiukan suuremman tietomäärän saavutettuaan pyri siitä pois, vaan uhraavat voimansa maaseudun eteen sen sekä henkiseksi että aineelliseksi kehitykseksi.

Tällä ei kuitenkaan pyritä siihen, että maaseudun nuorten pitäisi olla jollakin tavoin turpeeseen sidottuja. Ei, seuratkoon päinvastoin jokainen luontaisia taipumuksiaan, mutta siihen meillä on pyrittävä, etteivät nuoret hylkää maaseutua vain tavan vuoksi ja luulossa, ettei maatalous muka ole tarpeeksi hienoa hommaa lukeneellekin henkilölle, sillä se on erehdys, joka vain todistaa nousukasmaisuutta ja alhaista sivistystasoa niin yksilössä kuin kansakunnassakin.

KIVIRANTA KYMMENEN VUOTTA SITTEN.

Seisottuaan näin hetkisen mietteisiinsä vaipuneena talonsa kuistilla laskeutui Kivirannan isäntä portaita alas ja lähti astelemaan kohti n. s. näköalavuorta, joka oli peltoaukeaman yläeli pohjoislaidassa oleva hiukan korkeampi kunnas. Sinne saavuttuaan istahti hän kiviselle paadelle, sytytti savukkeen ja syventyi ihailemaan varhaisen aamun kirkkaudessa hymyilevää maisemaa.

Ja hymyilevä oli todellakin maisema, joka tänne näkyi ja laaja. Ensin rantaan loivasti viettävät pellot, niiden keskellä talo rakennuksineen puiston ja puutarhan ympäröimänä, sitten läikkyvä järvenselkä saarineen ja lopuksi järven takana vastainen ranta, jossa kunnaat ja vaarat vaihdellen häipyivät etäisyyden siniseen autereeseen. Kokonaisuudessaan oli maisema tyypillinen suur-savolainen rantamaisema, hymyilevä, herttainen ja — kotoinen.

Tähän näköalaan oli hän viehättynyt jo ensi kerralla täällä käydessään, tälle kunnaalle oli hän silloinkin noussut ja hetken ihailtuaan mai-

seman tyyntä rauhaa oli hän sielussaan tuntenut, että juuri tässä, tämän aurinkoisen niemen kainalossa, oli hänen kotinsa oleva.

Sanotaan kyllä, ettei taloa ostaessa saisi tunnesyitä ottaa huomioon, olisi muka vain tarkastettava maanlaatua ja muita ammatillisia seikkoja, mutta omasta puolestaan oli hän siitä asiasta toista mieltä. Niin tärkeitä kuin ammatilliset näkökohdat olivatkin, oli kuitenkin otettava huomioon, että talo samalla tuli olemaan myöskin maamiehen koti ja kodin, todellisen kodin, saattoi perustaa vain paikkaan, johon saattoi kiintyä ruumiineen, sieluineen.

Ja ollakseen itselleen täysin rehellinen täytyi hänen myöntää, että juuri tunnesyyt hänet ensinnä Kivirantaan kiinnittivät, jopa siinä määrin, että hän niiden tähden oli ollut valmis jossakin määrin vähäksymään niitä vaikeuksia, joita tilan tuottavaan viljelyskuntoon saattaminen tarjosi.

Kiviranta oli näet kymmenen vuotta sitten kaikin puolin tyypillinen suursavolainen pikkutalo täynnä suuria luontaisia mahdollisuuksia, mutta hoidon ja viljelyksen puolesta täydellisesti laiminlyöty.

Siten oli maanlaatu mitä ihanteellisinta savipohjaista hiekkamultaa, mutta viljelysmaat niin täynnä kiviä ja isoja raunioita, joita ympäröivät leveät juolavehnäreunukset, että korkeintaan kolmasosa pellon pinta-alasta todellakin saattoi tulla kasvulle muokatuksi. Ja muokkauksen laitakin

oli hiukan niin ja näin. Iso-isän aikaisella aatralla siinä kivien välykset piirrettiin auki, siemen lyötiin selkään ja kiveltä kivelle pomppivalla risukarhilla se sekoitettiin.

Mutta siitä huolimatta maat kasvoivat. Jos niille oli hiukankin annettu lantaa, kasvoivat nuo kivien välykset viljan, jota oli suorastaan ilo katsella. Luonto osoitti siten runsauttaan ja anteliaisuuttaan, mutta ihminen ei pannut rikkaa ristiin raivatakseen esteitä pois ja avustaakseen luontoa sen ponnistuksissa yhä rikkaamman kasvun luomisessa, hän tyytyi miespolvet vain korjaamaan, mitä maa runsaudestaan omin voimin antoi.

Oli toinenkin piirre, joka kymmenen vuotta sitten antoi Kivirannalle leimansa ja se oli aitojen paljous.

Aitoja oli siellä kuten useimmilla suursavolaisilla pikkutiloilla, niin paljon, että niitä järkevästi käyttäen olisi riittänyt pienen kyläkunnan tarpeeksi. Niiden avulla oli viljelysmaa jaettu lukemattomiin mitä erimuotoisimpiin kappaleihin, niitä kulki pitkin ja poikin, ne muodostivat kujia ja karsinoita, ja olivat yleensä tiellä joka askeleella.

Hän muisti vielä elävästi, miten hänen päästäkseen tälle kunnaalle, oli täytynyt kivuta vähintäin viiden korkean aidan yli. Ja sitten valitetaan vielä maatalouden kannattamattomuutta, kun noin suunnattomasti pannaan työtä ja kalliita aineita hukkaan. Kivet saavat olla koskematta

pelloilla, mutta metsät kaadetaan aitatarpeiksi ja viikkokaudet vietetään kaikenlaisten joutavien aitauksien pystyttämisessä, ja maaperän karuus saa lopuksi kantaa syyn huonosta tuloksesta.

Ojia ei silloisen Kivirannan viljelyksillä myöskään nähnyt kuin muutamia ja nekin sellaisissa paikoissa, että olisi toivonut, ettei niitäkään olisi siihen vastuksiksi kaivettu. Näytti yleensä melkein siltä, kuin olisi kaikki työt suoritettu enemmän maan luontaista satoisuutta vastustamaan, kuin sitä edistämään, siksi tarkoituksettomalta kaikki tuntui.

Kiviranta tarjosi siis kymmenen vuotta sitten oivan kuvan siitä, miten äärettömän vähän savolainen pienviljelijä yleensä vielä oli hänelle tarjoutuvia mahdollisuuksia hyväkseen käyttänyt. Miespolvet oli hän samoja kiviä kiroamatta kiertänyt, oli tyytynyt käyttämään aatraa ja risukarhia ainoina peltokaluinaan ja pysytteli itsepäisesti kuivilla kivisillä rinnemailla jättäen syvämultaiset mutasuot ja vehmaat luonnonniityt pajupensaiden ja karpaloiden haltuun.

Varsin edullista vaikutusta ei siis Kiviranta ammatillisessa suhteessa silloin tehnyt. Tarvittiin paljon nuorekasta voimaa ja lujaa uskoa ennenkuin uskalsi ryhtyä siitä tekemään nykyaikaisessa mielessä kannattavaa pienviljelystä. Mutta niitä hänellä oli kumpiakin ja se salaperäinen lumous, joka hänet valtasi ensi kertaa tällä kunnaalla seistessään, sai hänet jo silloin sielunsa silmillä näke-

mään tässä suorat, kivettömät peltosarat metsänlaidasta rantaan asti ja kodin, oman kodin, näki hän jo silloin kohoavan tuolla suurten koivujen siimeksessä kukkasten ja köynnösten ympäröimänä.

Niin, hän muisti hetken, jolloin hän viljavasta Hämeestä toi nuorikkonsa tänne Kivirantaan, jonka juuri oli ostanut ja josta hän oli antanut mitä innostuneimpia kuvauksia. Nuori emäntä purskahti silloin itkuun, hän näki vain kiviä, raunioita, aitoja ja mahdottomuuksia kaikkialla.

Sitä ei hän, Kivirannan isäntä, taas saattanut käsittää. Hän ei nähnyt mahdottomuuksia missään, kivet olivat vain tilapäisiä, työllä poistettavia esteitä ja noidenkin raunioiden kohdalla hän jo aivan selvästi näki kauniin kukkaistarhan. Niin luja olikin hänen luottamuksensa ja niin hymyilevät Kivirannan koivut ja kunnaat, että pian kyynel kuivui nuoren emännänkin silmästä ja hänkin alkoi siitä hetkestä nähdä Kivirannan vain sellaisena, jollaiseksi he työllään ja rakkaudellaan sen tekisivät.

ALKUVALMISTUKSET JA KIVEÄMINEN.

Kiviranta oli siis heidän ja nyt oli siellä pantava uudet tuulet puhaltamaan. Työhön oli käytävä käsiksi täydellä todella, sillä kauniit ajatukset eivät saaneet jäädä pelkiksi hedelmättömiksi aikomuksiksi, vaan oli ne toteutettava myöskin käytännössä.

Ensimmäinen tehtävä oli varman työsuunnitelman laatiminen, jota sitten järjestelmällisesti lähdettäisiin toteuttamaan. Tämä on maataloudessa tärkeämpää kuin monella muulla alalla. Järjestelmätön työ on tosin aina ja kaikilla aloilla turmiollista johtaen alituisiin korjauksiin, voiman tuhlaukseen ja lopuksi väsähtämiseen, mutta aivan erikoisen sopimatonta se on maataloudessa, jossa mahdolliset erehdykset aina tulevat kalliiksi korjata ja sen tähden usein tahtovat jäädä sillensä, tuottaen siten ainaista kiusaa ja hankaluutta.

Tämän välttämiseksi tehtiin Kivirannassa ensi työksi viljelyssuunnitelma. Ammattimiehen avustamana uusi isäntä mittasi kaikki viljelykset,

jotka sitten jaettiin sopiviin, yhtä suuriin vuosilohkoihin tilan tarpeet ja luontaiset edellytykset huomioonottaen. Tällöin laskettiin tarkalleen, minkä verran tultaisiin tarvitsemaan viljaa ja juurikasveja ihmisten ruuaksi ja minkä verran rehua ja viljaa eläimille. Vielä otettiin huomioon, minkä verran rehua ja lantaa oli käytettävissä ja miten se tarkoituksenmukaisimmin oli jaettava. Näin päädyttiin viimein suunnitelmaan, jonka mukaan tilan kovat maat jaettiin yhdeksään vuosilohkoon, joissa kasvivuoroitus oli seuraava:

1. Kesanto.
2. Ruis.
3. Juurikasvit.
4. Kevätvilja ja heinänsiemen.

5—7. Heinä.

8. Kaura.
9. Hernekaura.

Näiden yhdeksän vuoden kuluessa annettiin karjanlantaa ainakin kahdesti, nimittäin rukiille ja kevätviljalle ja apulannoitusta samoin kahdesti, juurikasveille ja hernekauralle. Tilalla olevat suomaat, jotka eivät tarvinneet karjanlantaa, järjestettiin omaan kiertoonsa, jossa vaihteli kaura ja monivuotinen nurmi. Kun vielä puu- ja kasvitarhaa varten oli tonttimaan ympäriltä eroitettu omat lohkonsa, oli suuntaviivat vedetty ja työ saattoi alkaa.

Tehty viljelyssuunnitelma tarjosi monta käytännöllistä etua, vaikka sitä ei voinutkaan pi-

tää aivan lopullisena. Kesanto esimerkiksi, oli voimaperäisessä pienviljelyksessä liikaa tuhlausta ja tulisi se aikaa myöten vaihtumaan puoliksi vihantarehu- ja puoliksi suviruisviljelykseksi, mutta siksi kunnes maat oli saatu kuntoon oli se välttämätön. Suunnittelemalla kuitenkin kierto yhdeksänvuotiseksi saatiin vuosilohkot mahdollisimman pieniksi ja joutui siten mahdollisimman vähän maata kerrallaan makaamaan joutilaana kesantona. Täten jakautuivat myöskin maan raivauskustannukset yhdeksän vuoden osalle, joten eivät nekään käyneet niin rasittaviksi.

Niin, raivauskustannukset. Vaikka kyseessä olikin miespolvia viljellyt »pellot», saattoi todella puhua raivaamisesta, kun lähti silloisen Kivirannan maista peltoa tekemään. Maat olivat kiviä täynnä. Pienempiä, tuollaisia miehennostannaisia oli kyllä kerätty raunioihin, mutta rauniot oli tehty keskelle peltoa ja kaikki suuremmat kivet olivat uskollisesti paikoillaan, niihin ei kukaan entisistä viljelijöistä ollut kajonnut. Yleisenä mielipiteenä koko paikkakunnalla tuntuikin olevan, ettei suurempaa tyhmyyttä voinut kukaan tehdä, kuin ruveta raivaamaan kiviä pellosta pois. Sillä suorastaan turmeli koko pellon, maaperä kävi kuivaksi ja kylmäksi. Vakavasti ystävälliset naapurit varoittivatkin Kivirannan uutta isäntää ryhtymästä niin turmiolliseen toimenpiteeseen.

Mutta hän ryhtyi siihen kuitenkin. Paukah-

dellen lensivät suuret kivet hajalle, toisia haudattiin, pienemmät vivuttiin kangeilla pinnalle ja lopuksi vedätettiin koko rykelmä ja vanhat rauniot sen mukana pellolta pois. Sitten kaivettiin suorat ojat metsänrajasta rantaan saakka ja niin muodostui vähitellen suora, kivetön peltosarka, toinen toisensa viereen, kunnes hän nyt kymmenen vuoden kuluttua saattoi ihailla koko pientä peltoaukeamaansa niin sileänä ja kauniina, kuin ei siinä ikinä olisi kiviä ollutkaan.

— Niin, mikä siinä on rehkiessä ja teetellessä vaikka mitä hullun töitä, kun on rahaa tukuttain syytää ympärilleen, mutta ei se tavalliselle maamiehelle kannata, jonka täytyy työstään elää, sanoivat naapurit.

Mutta hän saattoi helposti kumota tämänkin väitteen ja osoittaa, että kiven raivaaminen pellolta juuri oli maanviljelijälle kaikkein kannattavinta työtä. Eikä hän siinä kaivannut numeroita ja tietoviisaita laskelmia, hän vei naapurit pellolleen ja sanoi:

— Katsokaa itse. Tuossa on kiveämätön sarka. Liioittelematta kolmas osa sen pintaa on kivien ja raunioiden peitossa. Sitä on mahdoton auralla kyntää, eikä aatra kykene maata kääntämään, se piirtää vain kapean juovan kivien ja sitkeiden juolavehnäjuurien väliin. Huonosti muokattu, ruohottunut ja vuosikymmeniä viljelty pintakerros ei jaksa enää kasvaa puoltakaan satoa, kun ei siihen koskaan syvemmältä

saada käännetyksi uutta maata. Ja kolmas osa sarkaa on kivien peitossa, eikä kasva yhtään mitään.

Tuossa vieressä on sarka, joka on kivetty. Sen voi kyntää auralla päästä päähän auran kertaakaan kolahtamatta kiveen. Siinä ei ole enää juolavehnänjuuret viljankasvua tukahuttamassa, sillä ne ovat itse kynnettäessä ja äestettäessä tukahtuneet. Siinä on myöskin syvä, kuohkea multakerros, joka syvenee joka syksy kynnettäessä ja jossa kasvit viihtyvät antaen täyden sadon. Ja ennen kaikkea, se kasvaa viljaa koko pinta-alallaan, siinä itävät ja tekevät terää nekin siemenet, jotka tuolla edellisellä saralla putoavat kivien päälle ja lahoavat siinä, tai joutuvat varisten saaliiksi.

Eikö siis tämän saavuttamiseksi kannattanut uhrata joka syksy pari viikkoa ennen kovempien pakkasten tuloa kivien nostamiseen pellosta ja toiset pari viikkoa talvella niiden pois vedättämiseen? Oliko taloudellisesti kannattavampaa miespolvet pitää kolmasosa viljelyksiään kasvamatta mitään ja kaksi kolmasosaa huonossa kasvussa, kuin uhrata joka syksy pieni summa dynamiitin ja tulilangan ostoon ja ampua pois nuo ainaiset kiusankappaleet?

Vastaus oli jokaiselle järkevälle ihmiselle itsestään selvä.

Itse asiassa ei tuo kiveäminen ollut niin suunnaton työ, kuin miksi sitä Savossa yleensä luul-

laan. Savossa katsellaan kiviä jonkinlaisella perinnöllisellä kunnioituksella, ottamatta huomioon, että se mikä esi-isillemme muodosti miltei voittamattoman esteen, on nykyaikaisilla välineillä jotenkin helposti poistettavissa. Jos vielä ottaa tuon urakan pienissä erissä, mutta säännöllisesti joka vuosi suorittaakseen, ei se todellakaan tuottanut kenellekään ylivoimaisia vaivoja eikä kustannuksia.

Ja kun sen oli kerran tehnyt, kun kivet olivat vedätetyt pois, oli vaiva, minkä savolaisen kuohkean pellon muokkaaminen tuotti, vähäistäkin vähäisempi. Syksyllä kynnetyn pellon kun kertaalleen karhilla ajoi, oli se jo hienolla murolla. Jos sitä vertasi esim. hämäläisen koviin savimaihin, oli niistä joka vuosi miltei enemmän muokkaamista saadakseen ne kylvökuntoon, kuin mitä savolaisen pellossa on työtä kiveämisineen kaikkineen.

Olivathan Kivirannankin pellot joitakin satasia maksaneet ja olihan käsi saanut puristaa sekä kankea että »lekanvartta», mutta ne olivat töitä ja kustannuksia, jotka jaettuna yhdeksän vuoden osalle eivät tuntuneet missään, mutta kuitenkin tuottivat moninkertaisen koron.

OJITUS JA MAANMUOKKAUS.

»Maa, pyhä maa, on perustana. Siinä on kaiken selkäranka. Sen täytyy kulkea edellä. Siitä meidän on aljettava», sanoo Rösiö.

Ja siitä oli Kivirannassa aljettu, maa oli ensinnä saatava kasvukuntoon, kaikki muu sai sen rinnalla jäädä toiseen sijaan, sen aika tulisi kyllä sitten myöhemmin. Maa oli todella kaiken perustana, sillä mitä hyödytti hankkia runsassatoista jalostettua viljansiementä, ellei ollut tarjota sille kasvupaikkaa, joka vastasi sen vaatimuksia, tai mitä iloa oli korkealypsyisestä karjasta, ellei sille ollut antaa riittävästi ruokaa! Vasta kun maa oli kunnossa, kun siitä jokainen kämmenenleveys antoi täyden sadon, vasta silloin oli aika kiinnittää huomiota noihin muihin puoliin, joiden menestyminen kokonaan riippui maan tuotantokyvystä.

Pellon tuotantokyky taas riippui ennen kaikkea ojituksesta ja muokkauksesta. Kivirannassa ei savolaiseen tapaan ollut ojia lainkaan. Niitä oli pidetty turhina, kun pellot olivat viettäviä ran-

taan päin ja maanlaatu oli kevyttä, vettä hyvin läpäisevää.

Mutta mikä oli seuraus? Tulvavedet olivat vapaasti saaneet juosta yläpuolella olevasta metsästä pellolle, tasaisilla paikoilla ja kivien salpaamana pysähtyi vesi pellolle, tukahuttaen varsinkin rukiin arat oraat ja lopuksi oli pellon alapäässä, jossa savinen jankko oli lähempänä, pohjavesi melkein pellon pinnassa. Selvää oli, etteivät kasvit saattaneet sellaisissa kosteussuhteissa viihtyä, vaan olivat ojat tasaisen kosteuden aikaansaamiseksi välttämättömät.

Totta on, että Savossa löytyy sellaisiakin viljelysmaita, joissa ojat ovat tarpeettomia, mutta ne ovat jotenkin harvinaisia. Sellaisia ovat vain jyrkät rinnemaat, joissa maanlaatu on syvää hiekkaa, joka nopeasti läpäisee veden, mutta niissäkin on useimmiten ainakin piiriojat tulvaveden estämiseksi tarpeen. Nämä ovat kuitenkin poikkeustapauksia, yleensä ovat ojat Savon keveillä hiekkamulta-maillakin yhtä tarpeen, kuin muuallakin maassamme.

Sitä myöten, kun kivet saatiin raivatuiksi tieltä pois, jaettiin siis Kivirannan pellot suorilla ojilla 12 metriä leveisiin sarkoihin ja niskaojilla estettiin tulvavedet valumasta metsästä pellolle. Näin saavutettiin sekä tasainen kosteus että samalla myöskin tuntuva helpotus kaikkien töiden suorittamisessa.

Kivien raivaamisella ja ojituksella olivat perustavat työt tehdyt ja järkiperäinen maan muokkaus oli nyt mahdollinen Kivirannankin ennen niin kivisillä pelloilla. Jos pelto on maatalouden perustus, niin järkiperäinen maanmuokkaus on kaiken peltoviljelyksen perustus. Aivan liian vähän huomiota pannaan meillä yleensä maan muokkaukseen, vaikka sen merkityksen pitäisi olla jokaiselle selvän. Ei pälkähtäisi kenenkään päähänkään ryhtyä kasvattamaan puutarhakasveja maassa, jota ei olisi syksyin keväin lapiolla hyvin käännetty ja haravalla huolellisesti hienonnettu ja tasattu. Jokainen maamies ymmärtää puutarhakasveille vaatia vähintäin lapionpiston syvyydeltä kuohkeata multaa, mutta unohtaa tämän vaatimuksen siirtyessään puutarhasta pellolle.

Pellolla riittää parin tai kolmen tuuman kyntösyvyys ja näin saatuun kokkareiseen, sängen- ja juurensekaiseen maahan sitten miten kuten sekoitetaan siemen ja sitten ihmetellään, miksi se ei kasva. Jyrää, keveän hiekkamaan tärkeintä työasetta, tuskin pellolla käytetäänkään, jos se talossa sattuisi olemaankin. Mitä sellaisesta turhasta, eihän pelto ole mikään puutarha, kasvaa se ilmankin!

Mutta sitä se juuri ei tee, sillä kasvun nimeä eivät ansaitse nuo harvat kituvat korret, jotka horjuen kohoavat päivän tuhkaksi polttamasta maasta ja avuttomina koettavat tunkea juuriaan

raakaan jankkoon saadakseen edes pisaran kosteutta ikuiseen janoonsa. Ei, ne eivät ole kasvua, ne ovat vain surullisia todistuksia ihmisen saamattomuudesta ja velttoudesta. Mutta myöntääkö ihminen syyllisyytensä? Eipä suinkaan. Hän syyttää kaikesta sopimattomia ilmoja, pitkällistä poutaa, joka polttaa kaiken ja siten hän tietämättään antaa uuden todistuksen huonoudestaan, kun hän, jonka tulisi olla luomakunnan herra, tunnustaakin olevansa kokonaan ilmoista riippuvainen!

Miksi täytyykin näin olla? Miksi eivät pellotkin voi kasvaa kuin puutarha ja miksi ei ihminen voi olla ilmoista riippumaton, peltonsa herra? Niin miksi, kun kaiken tuon saavuttaminen kuitenkin on niin peräti yksinkertaista. Ei muuta kuin panna aura vuosi vuodelta kulkemaan entistä syvemmässä ja kun tavallinen aura ei enää pääse syvemmälle, niin jatkaa syvällä kulkevalla jankkoauralla tai panna aatra kulkemaan vaonpohjaa auran perässä. Kyllä siten multaa tulee ja multaa kasvit tarvitsevat, eivät ne kovalla lattialla kuivassa tuhkassa kasva. Kun tämän mullan sitten äkeellä hienontaa, sekoittaa siemenen joukkoon ja painaa sen hammas- tai kiekkojyrällä — sileä jyrä on vain pahennukseksi — tiiviiksi, silloin saa olla poutaa tai sadetta ja vilja kasvaa sittenkin.

Suurviljelys ei tätä saa aikaan, sillä se ei uletu missään asiassa pintaa syvemmälle, mutta pien-

viljelys siihen pystyy ja sen on se tehtävä. Pienviljelyksessä ei saa olla mitään eroa pellon ja puutarhan välillä, molemmissa täytyy pyrkiä yhä vain syvemmälle ja syvemmälle, sillä syvällä maassa piilee pienviljelyksen voima.

Tähän oli Kivirannassakin pyritty ja vaikka paljon vielä puuttui, saattoi sen isäntä tyydytyksellä panna merkille, että hyvällä alulla jo oltiin. Kuivuus ei enää päässyt vaivaamaan läheskään kaikkia Kivirannan maita oli kesä miten helteinen tahansa. Ruokamulta oli siksi paksu, että kasvien juuret voivat vapaasti levitä ja pysyivät tuoreina, kun jyräämällä pakoitti kosteuden syvemmältä kohoamaan pintaan päin. Syväkyntö ja jyrääminen ne olivat peltoviljelyksen tärkeimmät tehtävät. Ilman syväkyntöä ei ollut riittävän paksua ruokamultaa ja jyräämättä kuivui varsinkin savolainen kevyt ja kuohkea maa keväisin liian äkkiä.

Alulla siis jo oltiin ja joka syksy kyntömulta vain syveni. Ehkäpä tulisi kerran se aika, jolloin Kivirannan pellot olisivat yhtä multavat ja kuohkeat kuin sen puutarhakin, joka kaikesta huolimatta toistaiseksi oli päässyt edelle.

KASVIVUOROITUKSEN MERKITYKSESTÄ.

Aikansa loitompaa silmäiltyään viljelyksiään laskeutui Kivirannan isäntä näköalavuorelta alas pellolle alkaakseen kiertokulkunsa ja tarkastuksensa kautta koko tilansa. Hän tahtoi tänään tyystin punnita, mitä jo oli tehty ja mitä vielä tekemättä niistä valmisteluista, joiden piti johtaa Kivirannan muuttumiseen kannattavaksi pienviljelykseksi.

Sopivasti joutui hän ensimmäiseksi kesantolohkon päähän. Syksyllä syvään kynnetty maa oli jo keväämmällä äestetty ja jyrätty, jotta rikkaruohon siemenillä oli otollinen tilaisuus itää siksi kuin uudelleen ehdittiin kesantomaata muokkaamaan. Nyt oltiinkin paraillaan siellä töissä. Ojat oli kaivettu ja ojamullat ajettu äkeellä hienoksi. Samalla oli koko maa äestetty, jolloin kaikki itäneet rikkaruohot olivat tuhoutuneet. Nyt oli lannoituksen vuoro. Talvella kuivasta suomudasta ja lannasta tehtyjä »pattereita» hajoitettiin paraillaan. Heti kun lanta oli levitetty kynnettiin se sekaan, minkä jälkeen maa heti äestettiin

ja jyrättiin. Sitten pitkin kesää, kun vain rikkaruohot nostivat päitään, taas äestettiin ja jyrättiin. Sitävastoin ei myöhemmin kesällä n. s. kertauskyntöä Kivirannassa suoritettu. Se oli paikallaan, jopa välttämätönkin Länsi-Suomen jäykkäsavisilla pelloilla, mutta Savon kuohkeilla mailla se olisi vain liiaksi maata kuivattanut. Uudistetuilla äestyksillä piti Savossa rikkaruohot hyvin kurissa ja samalla hienontui maakin säilyttäen jyräämisen avulla kuitenkin tarpeellisen itämiskosteuden kuivanakin kesänä.

Tämä oli viimeinen vuosi, jona Kivirannassa käytettiin koko kesantoa. Sellaiseen ylellisyyteen ei näet pienviljelyksessä ole varaa. Tähän asti se oli kiveämisen tähden ollut välttämätöntä, mutta nyt kun se oli tehty ja koko huomio voitiin kiinnittää varsinaiseen viljelyyn, nyt täytyi kesantolohkonkin ruveta antamaan tuloja. Se kävikin päinsä ilman suurempia vaikeuksia. Keväällä aikaisin, heti ensimmäisen äestyksen jälkeen, kylvettiin toinen puoli kesantolohkoa vihantarehulle käyttäen runsaasti palkokasveja joukossa. Toinen puoli muokattiin ja lannoitettiin tavalliseen tapaan niin, että se juhannuksen aikaan oli valmis kylvettäväksi juhannus- eli suvirukiilla, joka runsaine palkokasvi- ja kaurasekoituksineen antoi samana syksynä arvokkaan rehusadon ja hyvän rukiin seuraavaksi kesäksi. Heinäkuun lopulla on ensimmäiseen kesantopuolikkaaseen kylvetty vihantarehu valmista kor-

jattavaksi, silloin se niitetään ja kuljetetaan pellon päältä muualle kuivumaan. Sänki äestetään, lanta levitetään pellolle, kynnetään, äestetään ja jyrätään ja sitä tehden on lohko valmis tavalliseen aikaan kylvettäväksi syysrukiille.

Näin menetellen on kesantolohko antanut useita tuhansia (3—5000) kiloa ensiluokkaista rehua hehtaaria kohden ja on kuitenkin rukiin kasvulle otollisemmassa kunnossa kuin puhtaana kesantona oltuaan. Joskin näet korjattu vihantarehu on ottanut ravintoaineita maasta, on se kuitenkin jättänyt rukiille runsaan osansa, onpa vielä lisännytkin toista, jos on toista ottanut. Rukiin hyödyksi jää siten koko palkokasvien juurinystyröihinsä keräämä typpivarasto ja siinä juuri piilee taika, miksi ruis niin hyvin menestyy vihantarehukesantoon kylvettynä.

Se on kasvivuoroitus, joka maan sadon lopulti määrää. Lannoitettakoon maata miten runsaasti tahansa, jos siinä aina viljellään vain samaa kasvia, niin sadot alkavat vähetä. Maa väsyy, se ei jaksa iät kaiket samaa kasvia kasvattaa. Mutta pantakoon tuohon maahan vaihteeksi jotain muuta kasvia ja se kasvaa lakopäänä. Tämä on ilmiö, jonka havaitsemme kaikkialla vapaassa luonnossa, mäntymetsät vaihtuvat vähitellen kuusimetsiksi, luonnonniityt kasvavat tänä vuonna erilaisia kukkia ja heinää kuin viime kesänä j. n. e. Kaikkialla sama vaihtelun laki. Vain ihminen pyrkii väkisin vuodesta vuoteen

viljelemään samaa kasvia samassa paikassa ja syyttää maata, kun se ei onnistu.

Kesantomaalta Kivirannan isäntä asteli edelleen ruisvainiolle. Pystynä ja mehevänä seisoi siinä ruis täydessä terässä valmistautuen juuri kukkimaan. Aaltoilevassa ruisvainiossa on jotain erikoisen juhlallista, on aivan kuin kuvastaisi se maamiehen koko työn kauneinta täyttymystä. Siinä lainehtii leipä, monen ankaran päivätyön ja suuren huolenpidon tuloksena, mutta tuloksena, joka vakuuttavalla tavalla osoittaa, ettei työ ole ollut hukkaan heitettyä. Ja maamiehen mielen valtaa siinä äärellä seistessään voimakas kiitollisuuden ja lujan luottamuksen tunne, se on hänen hartaudenharjoitustaan, työn suurta evankeliumia.

Rukiin jälkeen seurasi Kivirannan kasvivuoroituksessa juurikasvit. Tämä oli jo tuntuva poikkeus maassamme yleensä vallitsevasta järjestelmästä, jossa ruista miltei poikkeuksetta seurasi kolmi- tai nelivuotinen heinä ja jossa juurikasvit, varsinkin peruna, tuomittiin omaan erikoiseen jokavuotiseen lohkoonsa. Kivirannan järjestys tarjosi kuitenkin monta huomattavaa etua. Sijoittamalla juurikasvivuoron varsinaiseen viljelyskiertoon vältettiin ensiksikin juurikasvien ainainen viljeleminen samassa paikassa, josta sadon huononeminen sekä laadultaan että määrältään oli ehdottomana seurauksena. Lisäksi oli juurikasvien viljely mitä tehokkain keino maan

syvämuokkaukseksi ja rikkaruohojen perusteelliseksi hävittämiseksi. Olivathan juurikasvit suoranaisena käskijänä saapumaan pellolle kitkemään, haraamaan ja multaamaan, eikä sitä käskyä voinut laiminlyödä, jos mieli jotain maasta saada ja jo häpeänkin vuoksi sinne olisi tullut mentyä.

Siitä olikin seurauksena, että kun juurikasvilohko seuraavana vuonna joutui kylvettäväksi ohralle, jonka sekaan kylvettiin heinänsiemenkin, oli maa hienoa ja syvältä kuohkeutettua. Lannoitukseksi juurikasveille oli annettu vain apulantaa, ohra sai vuorostaan karjanlantaa ja niin oli maa sekä muokkauksen että lannoituksen puolesta kunnossa kasvamaan ohran ja kolme heinäsatoa. Heinästä muodostivat apilaat pääosan sekä rehuarvonsa että maata parantavien ominaisuuksiensa tähden. Niiden lisänä kuului sekoitukseen paitsi timoteita ehdottomasti myöskin koiranruohoa hyvän jälkikasvunsa tähden ja lisäksi nurminataa. Tässäkin seurattiin luonnon antamaa selvää viittausta. Ei luonnonniitystäkään tullut täyttä satoa vain yhdestä tai kahdesta ruoholajista, niitä tarvittiin useita täydentämään toinen toistaan, miksi siis maamies luuli pelkällä timoteilla ja vähäisellä apilalla sen joukossa saavansa kylvämästään niitystä täyden sadon?

Näin kolme vuotta heinällä ollut lohko kasvoi kyntämisen jälkeen vielä yhden kauran ilman

muuta, mutta sitten sille jo täytyi antaa vähän apulantaa, jotta se jaksaisi kasvaa toisen kauran. Tätä toista kauraa ei Kivirannassa myöskään enää käytetty puhtaana kaurana, vaan sekoitettiin siihen runsaasti herneitä joukkoon. Tällä saavutettiin se etu, että maa tuli tarkemmin käytetyksi, kun herne otti syvemmältä sen mihin kaura ei ulettunut ja siten lisäksi maahan jo tuli valmiiksi palkokasvibakteereja seuraavan kesantovuoden vihantarehusadon auttamiseksi.

Tämä viljelysjärjestelmä vastasi jotenkin hyvin Kivirannan nykyisiä mahdollisuuksia. Se vältti maan liiallisen uuvuttamisen yksipuolisella viljan viljelyllä, joka meillä yhä edelleen on niin tavallista ja tarjosi tilaisuutta välttämättömään kasvivuoroitukseen. Lisäksi poisti se tuon suorastaan barbaarimaisen viljelytavan, että maalle annetaan lantaa vain kerran seitsemässä tai kahdeksassa vuodessa, nimittäin kesantovuonna ja sitten vielä vaaditaan, että sen pitäisi mokomasta nylkemisestä huolimatta kasvaa. Savon keveissä maissa moinen menettely olisikin ollut suoranainen mahdottomuus, sillä kuta keveämpi maanlaatu, sitä useammin lantaa, mutta vain vähän kerrallaan.

Järkiperäisesti seuraamalla alettua suuntaa näytti mahdolliselta suuresti korottaa Kivirannan peltojen yleistä kasvukuntoa, kunnes se oli saatu niin pitkälle, että voitiin maiden puolesta ajatella nyt viljeltyjen kasvien korvaamista yhä vaati-

vammilla, mutta samalla tuottoisammilla lajeilla. Pienviljelyksen ei nimittäin ajanpitkään sopinut matkia suurviljelystä pienoiskoossa, vaan tuli sen pyrkiä omille urilleen: puutarhan ja sen kasvien siirtämiseen pelloilleen ja tuottavaan siemenviljelykseen oikein peltoviljelyksenä j. n. e., lyhyesti sanoen, mahdollisimman kallishintaisten ja jalojen tuotteiden saamiseen pieniltä viljelyksiltään. Vasta silloin voitiin näet puhua kannattavasta pienviljelyksestä.

AIDOISTA JA AITAAMISESTA.

Kuljetettuaan viljelyksensä päästä päähän saapui Kivirannan isäntä peltoaukeaman laitaan, johon paraillaan rakennettiin uutta aitaa pellon ja metsän välille.

Lukuunottamatta tätä piiriaitaa, joka eroitti koko peltoaukeaman metsästä, ei Kivirannan pelloilla enää muita aitoja ollutkaan. Kaikki ne lukemattomat aidat, jotka kymmenen vuotta sitten olivat kulkeneet pelloilla sekä pitkin että poikin, olivat nyt poissa. Jo silmällekin näyttivät viljelykset nyt paljon avarammilta ja vapaammilta, kun nuo puolilahot rytöläjät eri peltolohkojen väliltä olivat poissa.

Mutta nuo meillä pientiloillakin niin ylen yleiset poikki- ja väliaidat eivät olleet ainoastaan ulkonaisesti rumentavia, niistä oli suoranaista vahinkoakin. Jos nimittäin pientilalla pyrittiin suurviljelyksen malliin aitaamaan jokainen peltolohko erilleen, oli siitä lohkojen pienuuden tähden seurauksena, että aidat tulivat kovin lähelle toisiaan, muodostaen tiheäsilmäisen verkon, joka

talvella oli omiaan pyydystämään joka ainoan ylilentävän lumihiutaleen. Keväällä sitten, kun ympärillä olevat mäet ja metsät jo lekottelivat sulina, painoivat tiheiden aitojen varjostamina vielä raskaat nietokset viljelyksiä hautoen ja mädännyttäen varsinkin rukiinoraat suurilta aloilta aivan kokonaan.

Tämä itsessään kylläkin tuntuva vahinko oli kuitenkin vähäinen sen vahingon rinnalla, mitä aidat tuottivat metsälle. On laskettu, että yhteen aitakilometriin menee 1,800 puuta aidaksiksi, 2,400 puuta seipäiksi, ja 1,800 tainta vitsoiksi eli siis yhteensä noin 6,000 puuta tai puuntainta. Kun vielä ottaa huomioon, että monella pikkutilalla raja-aitoja lukuunottamatta on viljelysaitoja useita kilometrejä — laskelmien mukaan noin 300—350 metriä aitaa viljelyshehtaaria kohti — niin käsittää helposti, mikä surma metsälle moisesta aitojen pidosta koituu. Eivätkä siinä riitä pelkät perustamiskulut, vaan aitojen kunnossapito kysyy lisäksi vuosittain vähintäin 10% niiden tekoon käytetystä puumäärästä eli siis noin 600 puuta ja puuntainta aitakilometriä kohden.

On selvää, ettei pienviljelys saata rasittaa metsäänsä moisella kulutuksella, joka rahaksi arvioituna nykyään nousee vallan uskomattomiin summiin. Lisäksi tulevat vielä työkustannukset, ja ajanhukka, kun aitojen korjauksessa vietetään päiviä, jotka kipeästi tarvittaisiin tärkeämmissä

viljelystöissä. Kaiken kaikkeaan on aitaaminen sellainen rasitus, jota pienviljelys ei siedä ja jota siis on pyrittävä mahdollisuutta myöten vähentämään.

Tämä käykin vallan hyvin päinsä. Suurin osa maatiloillamme nykyäänkin vielä ylläpidetyistä aidoista ovat näet vallan turhia. Turhia ovat ennen muita juuri kaikki n. s. viljelysaidat, jotka eroittavat eri peltolohkoja toisistaan. Niiden olemassaoloa puolustetaan sillä, että muuten laiduntaminen on mahdotonta. Mutta tämä on hyvin huono puolustus, sillä sen vaivan, minkä karjan liekaamalla syöttäminen tuottaa, korvaa monin kerroin säästö, minkä aitojen poistaminen tuottaa metsälle. Myöskin tulee paimenen palkkaaminen tuntuvasti halvemmaksi, kuin metsän jokavuotinen verottaminen aitoihin.

Tämä koskee kaikkia maatalouksia yleensä. Mitä sitten tulee pienviljelyksiin erikoisesti, tulee niissä niin harvoin ja vain tilapäisesti viljelysmaiden laiduntaminen kysymykseen, että sen takia on aivan turha rakennella kalliita aitoja ainaiseksi kiusakseen. Viljelysaidat ovat siten kokonaan tuomittavat pienviljelyksestä, mitä pikemmin niistä päästään, sitä parempi. Kivirannassa oli viljelysaidat purettu heti ensimmäisenä kesänä. Vielä kovat aidakset ja seipäät oli käytetty raja- ja piiriaitojen korjaukseen ja kaikki lahot oli pilkottu kahvipuiksi. Lähes pari vuotta olikin Kivirannan kahvipannu porissut näiden aita-

puiden lämmössä, niin paljon niitä kertyi sen pieniltä viljelyksiltä.

Kaikkia aitoja ei kuitenkaan meikäläisellä pienviljelykselläkään voi hävittää. Raja-aidat ovat miltei välttämättömät ja samoin voi olla edullista piiriaidoilla eroittaa viljelysmaat ympäröivistä haka- ja metsämaista. Mutta näidenkin aitojen kustannuksia on pyrittävä vähentämään, on koetettava saada ne niin pitkä-ikäisiksi ja vähän korjauksia vaativiksi kuin mahdollista. Savossa onkin varsin helppo tehdä miltei ikuisia aitoja. Onhan siellä puuttumatta kiviä, joista tehdyt aidat eivät ikinä lahoa ja jotka vain aniharvoin tarvitsevat hiukan korjausta. On vain tarkasti pohdittava ennenkuin kiviaidan rakentamisen aloittaa, onko sille ajateltu paikka ja suunta tulevaisuudessakin sopiva, sillä mihin kiviaidan kerran asettaa, siinä se pysyy. Siitä syystä sopivatkin kiviaidat paraiten raja- ja piiriaidoiksi paikoille, joissa ne eivät koskaan voi joutua vastaisten viljelysten tielle.

Ellei kiviä ole lähistöllä tarpeeksi täysikorkean kiviaidan rakentamiseksi, voi tavallisen puuaidan kestävyyttä huomattavasti lisätä pystyttämällä se puolikorkealle kivijalalle. Seipäiden päät eivät kivien välissä näet hetikään niin pian lahoa kuin maahan iskettyinä. Myöskin on puutavaran menekki siten huomattavasti pienempi. Vielä kestävämmäksi tulee tällainen yhdistetty kivi- ja puuaita, jos kiviteoksen päälle tehdään riukuaita

tolppiin naulaamalla. Etsitään metsästä pitkiä, ohuita petäjäriukuja, jollaisia kankailla suurten puiden joukossa on kaikkialla, ne kuoritaan ja lyödään kivijalkaan pystytettyihin tolppiin naulalla kiinni. Kivijalalla riittää hyvästi kaksi riukua päällekkäin. Näin tehdyt aidat säästävät huomattavasti metsää ja nauloista aiheutuneen lisäkulun korvaa niiden kestävyys, pyöreä puu kun kestää lahoamatta paljon kauemmin kuin halkaistut aidakset. Lähempänä rakennuksia ja liikepaikkoja saattaa tuollaisen riukuaidan vielä lisäksi maalata halvalla kivennäisvärillä, joka ei ainoastaan lisää aidan kestävyyttä, vaan myöskin sen koristeellista vaikutusta ja sitäkään puolta ei maamies saisi koskaan jättää huomioonottamatta.

Kiveä oli Kivirannassa käytetty aidan tekoon sikäli kuin niitä oli pellosta nostettu. Pitkät matkat oli jo valmista kiviaitaa ja sikäli kuin vanhat aidat ränstyivät korvattiin ne kiviaidoilla tai kivijalalle rakennetuilla riukuaidoilla. Sitä varten oli kiviä vedetty pitkin metsän syrjiä valmiiksi siksi, kuin jossakin lomassa aina ehdittiin pieni pätkä aitaa rakentamaan valmiiksi. Jykeviltä näyttivätkin nuo »ikuiset» aidat ja niissä joutuivat viljelysten tieltä raivatut kivet hyvään tarpeeseen. Kunpa pian häviäisivät kaikki turhat aidat Savonkin pikkutiloilta ja kaikki välttämättömät muuttuisivat komeiksi kiviaidoiksi, silloin olisi yksi tärkeä askel otettu pienviljelyksen kannattavaisuutta kohden.

LUONNONNIITYT JA SUOT.

Kivirannan isäntä nousi yli tekeillä olevan kiviaidan ja läksi astelemaan metsän läpi kulkevaa polkua. Se kohosi ensin korkeahkolle harjulle, jossa nuoret solakat petäjät seisoivat kahden puolen ja laskeutui sitten jälleen alas rantaan päin, jonne harjun kainaloon oli muodostunut vehmas laakso. Tuuheat koivut ja kuuset laakson liepeillä osoittivat, että oli saavuttu kuivalta kangasmaalta tuoreemmalle ja hedelmällisemmälle maaperälle.

Pian yhtyikin polku metsän läpi tulevaan ajotiehen, joka johti pienen peltoaukeaman veräjälle. Siihen nojaten katseli Kivirannan isäntä, miten mehevän näköisenä kaura vihoitti tasaisilla saroilla, se kohosi maasta aivan mustanpuhuvana ja näytti kasvavan vallan silmissä. Taaempaa näkyi toisia sarkoja tuuhean ja vehmaan heinän peitossa. Näki selvästi, että musta ja muheva maa oikein ilokseen uumenistaan työnsi täyden kasvun, sen voimat eivät loppuneet kesken, niitä tuntui riittävän vielä uusillekin kasvuille.

Kymmenen, niin vielä viisi vuotta sitten tämäkin viljelysala oli ollut tuuheata lepikkoa, jossa

leppäpensaikkojen välissä kasvoi sammaltunutta heinää. Niin harvaa tuo heinä oli, ettei sen korjaaminen lainkaan korvannut kustannuksia, mutta siitä huolimatta se oli joka vuosi suurella huolella pensaiden lomista kynitty.

Tällaisia puoleksi metsittyneitä luonnonniittyjä oli varsinkin Savossa paljon ja kaikkialla ne olivat samassa kunnossa, metsittyneitä ja sammaloituneita. Harvoin tuntui kenenkään päähän pälkähtäneen, että tuo ala saattaisi tuottaa jotain muutakin kuin harvoja kuloheiniä ja joskus lehdeksiä lampaille. Useimmiten saivat nämä luonnonniityt olla oman onnensa nojassa, kun sen sijaan yläpuolella olevaa kivikkorinnettä suurella vaivalla ja touhulla yritettiin viljelykselle raivata.

Siinä oli jälleen todistus siitä, miten pinttynyt perinnäistapojen orja suomalainen maamies yhä vieläkin on. Kun kerran esi-isät kaskiviljelystä harjoittaessaan kaatoivat kaskensa kuiville rinteille, joilla polttaminen oli helpompaa, täytyy tietysti nykypolvenkin, vaikka ei enää kaskiviljelyä harjoitakaan, penkoa samoja kivikoita ja jättää nykyaikaiselle viljelykselle otollisemmat luonnonniityt edelleen käyttämättä.

Ja miten vähällä vaivalla sentään luonnonniitystä sai ensiluokkaisen viljelyksen. Ei muuta kuin kaivoi ojat, kuokki pois tiheimmät leppä- ja pajupensastot ja maa oli valmis kynnettäväksi. Ja miten ihanaa maata siitä tavallisesti kyntäen paljastui. Mustaa, muhevaa multaa, vanhaa

tekeytynyttä suomutaa, jota lepät olivat höystäneet varisevine lehtineen ja typpeä kerääviné juurineen. Ja tätä oli kyntösyvyydeltä, usein syvemmältäkin. Tämä maa kasvoi tavallisesti jo ensimmäisen kauran aivan erinomaisen ilman muuta. Seuraavana, viimeistään kolmantena talvena se savettiin ja jos siihen vielä antoi lisäksi hiukan apulantaa oli se valmis kylvettäväksi monivuotiselle nurmelle ja kykeni viitisen vuotta peräkkäin antamaan heinäsatoja, joita oli ilo sekä katsella että korjata.

Näihin aikoihin asti on kuitenkin varsinkin savolainen maamies halveksinut näitä hänelle niin runsaasti tarjona olevia viljelyksiä. Hän on tyytynyt siihen niukkaan satoon, minkä ne luonnontilassa ollen ovat antaneet, ajattelematta lainkaan minkä suunnattoman sadonlisäyksen hän voisi niistä vähäisellä vaivalla saada. Nämä viljelykset ovat vielä siinäkin suhteessa arvokkaita, että ne yleensä eivät tarvitse karjanlantaa, vaan pysyvät kunnossa saveamalla ja apulantojen avulla. Näin säästyy karjanlanta kovien maiden tarpeiksi, karttuen vielä niittyviljelyn tuottamasta rehunlisäyksestä.

Välitöinä oli Kivirannassa suoritettu tämän luonnonniityn raivaaminen pelloksi. Muutamia sarkoja kerrallaan oli kuokittu, kynnetty ja kylvetty. Syksytalvesta oli sitten savettu ja sitä tehden oli nyt koko niitty tuottavassa kunnossa. Kelpasi sitä nyt isännän ihailla. Eikä tämä ollut ainoa tarjolla oleva ulkoviljelys Kivirannassa.

Oli toinenkin niitty josta tulisi vielä parempi viljelys kuin tästä, mutta se oli vielä miltei luonnontilassa. Sen kimppuun ei oltu vielä ehditty, sillä ensin oli täytynyt saada talon ympärillä ja ihmisten silmissä olevat pellot kivettömiksi ja kuntoon. Tämä toinen niitty olikin varsinainen suoviljelys kysyen sen mukaan laajempia esitöitä, kuten suuremman laskuojan kaivattamista y. m. kuivattamistöitä ennenkuin varsinaiseen viljelysmuokkaukseen päästiin ryhtymään.

Nyt kun kotipellot olivat perusmuokkaukseen nähden valmiit, oli kuitenkin ensi työksi käytävä suohon käsiksi, siitä oli Kivirannan isäntä nyt entistä varmempi, kääntyessään astelemaan kotiin päin, mielessään vielä kuva näkemästään kauniista kauranalusta ja vihannasta nurmesta. Soissa ja luonnonniityissä oli totisesti Suomen maatalouden suurin rikkaus. Sen näki jo pienessäkin. Ei tarvinnut olla kuin tilkku suota, jos se vain oli hyvässä kunnossa, kun se jo piti pienen karjan rehuissa. Heinälato se oli pienviljelyksellekin hyvä suo, vieläpä ehtymätön, kun vain vähänkin viitsi sen pieniä vaatimuksia tyydyttää.

Enemmän kuin tähän asti sietäisi todellakin savolaisenkin pienviljelijän kiinnittää huomiotaan luonnonniityihinsä ja soihinsa, niistä ei saisi enää täplääkään pitää sammalen ja kuloheinän panttina. Mistään ei näet sen vähemmällä työllä niin nopeasti tuloksia oteta, ja maanviljelijällekin alkaa vähitellen sekä työ että aika käydä kalliiksi.

MONIPUOLISUUDEN MERKITYS.

Kulkiessaan tietä metsäniityltä kotiin päin alkoi Kivirannan isäntä mielessään pohtia, mistä kohtaa hän nyt tarkastustaan jatkaisi. Hän oli alkanut pelloilta, sillä ne olivat selvästi kaiken pohja ja perustus sekä pien- että suurviljelyksessä, mutta kun tuli kysymys, mikä talouden haara peltoviljelyn jälkeen oli tärkein, ei vastaus enää ollutkaan niin itsestään selvä.

Hän oli aikonut kotiin päästyään ensi työkseen poiketa navettaan, sillä tuntui luonnolliselta, että varsinaisen peltoviljelyn jälkeen oli karjanhoito maatalouden tärkein tuotantohaara. Näin olisikin epäilemättä laita, jos olisi kyseessä suurviljelys. Suurviljelyksessä tulee pelto ensin ja lehmät toisena, jopa niin tärkeänä tekijänä, että koko maatilan kannattavaisuus useimmissa tapauksissa rakentuu kokonaan karjantuotannon nojaan. Mutta muodostiko varsinainen karjanhoito pienviljelyksessäkin yhtä keskeisen ja tärkeän tuotannonhaaran, nojautuiko pienviljelyskin pääasiassa lypsykarjan antamaan tuloon?

Kysymykseen, kun sen kerran tuli itselleen tehneeksi, ei ollutkaan aivan helppo vastata, ei ainakaan likimainkaan yleispätevästi. Saattoi olla sellaisiakin pienviljelyksiä, joissa karjanhoito muodostui tuotannon päähaaraksi, mutta kuta enemmän Kivirannan isäntä asiaa mietti, sitä selvemmältä hänestä tuntui, että sellaiset pienviljelykset ainakin Savossa pikemmin kuuluivat poikkeuksiin. Vain meijerin tai suuremman kulutuskeskuksen välitön läheisyys, joka takasi karjantuotteille tasaisen menekin ja kohtuullisen hinnan ympäri vuoden, saattoi pienviljelyksessäkin kohottaa karjanhoidon muita tuotannonhaaroja tärkeämmäksi. Mutta ellei näitä erikoisedellytyksiä ollut olemassa, jos meijeriä ei paikkakunnalla ollut, tai jos siihen tai lähimpään kulutuskeskukseen oli pitkä matka, silloin voikin helposti joku muu tuotannon haara kohota pienviljelyksessä karjanhoidon rinnalle, jopa sen yläpuolellekin.

Monipuolisuus on näet pienviljelijän menestymisen salaisuus ja välttämätön edellytys. Suurviljelijälle riittää, kun hänellä on peltonsa tuottavassa kunnossa ja karjansa korkealypsyistä, ne takaavat hänelle jo riittävät tulot maataloudestaan. Mutta näin ei ole pienviljelijän laita. Joskin pienviljelijä saattaa suhteellisesti viljelyshehtaaria kohti pitää melkoista suuremman karjamäärän kuin suurviljelijä, niin asettaa kuitenkin viljelysten pienuus hänen karjansa kokonaismäärälle rajan, jonka yli on mahdoton päästä.

Ja vaikka pienviljelijä pitäisi miten korkealypsyisiä lehmiä tahansa ja ruokkisi niitä vaikka miten runsaasti, niin muodostaa kokonaisuuden pienuus kuitenkin rajan, jonka yli karjan antama tulo ei päässyt kohoamaan. Ja yksin tämän tulon varassa pienviljelijä ei elänyt.

Mutta se ei onneksi ollut tarpeellistakaan. Jos suurviljelijä kykeni paiskaamalla markkinoille suuret määrät yhtä tai paria maatalouden tuotetta kuten viljaa ja maitoa, hankkimaan itselleen riittävän rahallisen tulon, saattoi pienviljelijä, jolla ei ollut tuota suurtuotannon tarjoamaa etua, korvata sen tarjoamalla puolestaan kaupaksi pienempiä eriä, mutta kymmentä, pariakymmentä eri lajia ja arvoltaan kalliimpia. Toisin sanoen, pienviljelijä ei kyennyt kilpailemaan tuotantonsa kokonaismäärällä, oli se suhteellisesti miten suuri tahansa, mutta sitävastoin kykeni hän erinomaisesti kilpailemaan tuotannon monipuolisuudessa ja tuotteiden arvossa.

Koko pienviljelyksen olemushan perustui kaikkien mahdollisuuksien tarkkaan hyväkseenkäyttämiseen. Sehän oli juuri se ominaisuus, joka sen laajaperäisestä suurviljelyksestä eroitti. Sitä oli vain käytännössä kehitettävä äärimmilleen. Pienviljelyksen tuli pyrkiä hankkimaan tuloja kaikesta, mitään ei saanut laiminlyödä ja kun alat olivat pienet, oli ne luonnollisesti koetettava käyttää tarkoituksiin, jotka mahdollisimman pieneltä alalta kykenivät antamaan mahdollisimman arvokkaan tuotteen.

Näin ollen oli selvää, ettei esim. viljanviljelys, joka vaatii laajoja aloja, voinut olla pienviljelykselle sopivaa. Vaikka pienviljelijä olisi lyönyt kaikki maansa viljankasvulle, ei hän peltojensa pienuuden tähden kuitenkaan olisi päässyt samaan rahalliseen tulokseen kuin naapurinsa suurviljelijä. Mutta jos pienviljelijä viljeli viljaa vain sen verran, mitä hän itse tarvitsi ja käytti jäljellä olevan osan viljelyksiään esim. kasvitarhan tuotteiden, heinän- ja juurikasvien siementen y. m. viljelemiseen, jotka pieneltäkin alalta antoivat rahallisesti arvokkaan sadon, silloin saattoi hän pienine viljelyksineen päästä taloudelliseen tulokseen, joka kokonaan jätti varjoon suurviljelijä-naapurin saavutukset.

Sama oli laita kotieläinhoidon alalla. Olisi ollut ilmeinen erehdys, jos pienviljelijä yksinomaan olisi rakentanut taloutensa lypsykarjan varaan. Olkoon, että hänellä olisi runsaslypsyisiä lehmiä, olkoon, että hänen viljelyksensä elättäisivät suhteellisesti useamman lehmän kuin naapurin huonokasvuisemmat vainiot, sittenkin pääsisi suurviljelijä laajoine laitumineen ja satapäisine karjoineen hänestä edelle. Mutta aivan toiseksi muuttuu suhde, jos pienviljelijä ottaa avukseen kaikki muutkin kotieläinhoidon haarat, kuten lampaat, siat, kanat, kaniinit ja mehiläiset, antaen kullekin haaralle taloudessaan sen laajuuden ja merkityksen, mikä paikallisiin oloihin nähden on edullisinta. Näin menetellen voi pienviljelijän

karjanhoito usein kilpailla tuottoon nähden suurviljelijän karjanhoidon kanssa ei ainoastaan suhteellisesti, vaan aivan määrälleen. Pienviljelijä ei siis saa lähteä matkimaan suurviljelystä, vaan on hänen kuljettava omaa erikoista latuaan. Tällöin on kuitenkin tarkoin otettava huomioon, ettei harkitsemattomasti ja suuressa mittakaavassa heittäydy johonkin erikoisviljelyyn, sillä silloin saattaa pian sattua kolahduksia, jotka ainaiseksi tappavat kaiken innostuksen. Jokainen uusi yritys on alettava pienestä ja laajennettava sikäli kuin siinä kokemusta karttuu ja sen taloudellinen kannattavuus ja hyöty käy ilmeiseksi.

Mutta entä jos suurviljelyskin ottaisi kaikki sivutulot huomioon, voisi tässä kysyä. Mutta juuri siinä on pienviljelyksen voima suurviljelyksen rinnalla. Suurviljelijä ei koskaan voi pitää riittävän suurta työvoimaa harjoittaakseen erikoisviljelyä tarpeeksi laajalla alalla ja muun viljelyksensä ohella, eikä suurviljelijän pelto koskaan pysty kasvuvoimassa kilpailemaan hyvin hoidetun pienviljelijän pellon kanssa. Erikoisviljely vaatii menestyäkseen erikoisemman edullisia olosuhteita ja mitä tarkinta huolenpitoa ja sitä saattaa tarjota vain pienviljelys, jossa kaikki on viljelijän itsensä välittömän silmälläpidon alaisena.

Nämä näkökohdat saivat Kivirannan isännän vakavasti epäröimään pohtiessaan, mikä nyt oli Kivirannan tärkein taloudenhaara. Hän muisti neuvon, minkä hänelle oli antanut se maanviljelys-

seuran virkailija, joka oli hänen kanssaan laatinut tilalle viljelyssuunnitelmaa. Tämä oli sanonut: »Pitäkää karjaa vain sen verran, että saatte koviin maihin riittävästi lantaa.» Tämän neuvon oli hän huomannut hyväksi ja Kivirannan olosuhteita vastaavaksi ja siksi ei ollutkaan sanottu, että navetta oli peltojen jälkeen tuottavin paikka Kivirannassa.

Koska se kuitenkin oli ensimmäisenä metsästä pihaan tultaessa päätti hän kuitenkin sinne ensinnä poiketa.

PIENTILAN KARJANHOITO.

Navetta oli Kivirannassa vielä rakennus, joka oli isännälle pahana silmätikkuna. Se oli näet yhä alkuperäisessä tilassa, siihen eivät uudistuspuuhat olleet vielä päässeet kajoamaan. Suunnitelmat ja piirustukset olivat kyllä jo aikoja sitten laaditut, mutta niiden toteuttaminen oli vain siirtynyt vuodesta vuoteen, ensin muiden kiireellisempien tehtävien tähden ja myöhemmin yhä kasvavien rakennuskustannusten pelosta.

Ulkoapäin oli Kivirannan navetta komea, harmaasta kivestä rakennettu laitos, joka oli kyllin tilava majoittamaan tilan kaikki sekä suuremmat että pienemmät nelijalkaiset, mutta sisältä oli se tavallinen sisustamaton lantanavetta kaikkine sen varjopuolineen. Suuresta tilasta huolimatta oli eläimiä vaikea sijoittaa, lehmät aina häiriintyivät, kun samassa huoneessa olevia hevosia kuljetettiin edes ja takaisin, eikä sikojen pito tässä yhteisessä suojassa tuntunut lainkaan tarkoitustaan vastaavalta. Puhtaus ei moisessa

ympäristössä myöskään ollut moitteetonta ja se on sentään menestyvän kotieläinhoidon ensimmäinen ehto.

Näistä syistä katselikin isäntä navetassa käydessään sitä kernaammin sielunsa silmillä nähden sen sellaisena, jollaiseksi se kerran oli tuleva. Sementtisillä väliseinillä olikin nykyisestä navetasta mahdollista jaoitella karjakartano, joka erinomaisesti vastasi pientilan tarpeita ja käytännöllisiä vaatimuksia. Tehdyn suunnitelman mukaan tultaisiin ovesta ensin eteiseen, josta ovi oikealta johti navettaan, vasemmalta talliin ja suoraan edestä pieneen sikolaan. Näiden väliin nykyisen takaoven eteen mahtui lantasäiliö, johon siis mukavasti saatiin kootuksi yhteen koko karjan lanta. Näin muuttuisi tämä nykyinen suuri, mutta epäkäytännöllinen navetta somaksi karjakartanoksi, jossa kaikilla eläimillä olisi oma rauhoitettu osastonsa, joissa toisiaan häiritsemättä voisivat saada sen erikoishoidon, minkä kukin tarvitsi. Toistaiseksi oli kuitenkin edullisempia aikoja odotellessa tyydyttävä siihen, mitä oli ja koetettava hoidolla korvata se, mikä varusteista puuttui.

Suurta lehmälukua ei Kivirannassa pyritty pitämään, se ei olisi vastannut tarkoitusta. Siihen oli syynä ensinnäkin meijerin etäisyys. Lähin osuusmeijeri oli niin kaukana, että pienen karjan tuotteiden sinne lähettäminen oli sula mahdottomuus. Maito täytyi siis jalostaa kotona,

sillä menekkiä sillä oli vain kesäiseen aikaan kesäasukkaiden saavuttua huviloihinsa. Voin valmistus kotona myymistä varten ei taas pienviljelijälle kannata, silloin on parempi pitää karjaa vain sen verran, mitä itse tarvitsee ja myydä mahdolliset liiat heinät ja kaurat sellaisinaan, jolloin säästyy monilta turhilta kustannuksilta. Myytäväksi saa tällöin kuitenkin joutua ainoastaan se määrä heiniä, mikä saadaan suomailta, jotka eivät ole vastaavasta karjanlantamäärästä riippuvia.

Jo olosuhteetkin olivat siis esteenä suuren karjamäärän pitämiselle Kivirannassa, mutta muutenkin oli ilmeistä, että varsinkin pienviljelijälle oli edullista pitää vain muutamia lehmiä, mutta ne hyviä ja hyvin ruokittuja. Huono lehmä, joka syö paljon, mutta lypsää vähän, on joka karjassa pahennus, mutta suoranainen kauhistus on se pienviljelijälle, jonka kaikesta täytyy saada mahdollisimman suuri tulos. Erikoisen tärkeä on sen tähden tarkastuskirjanpito pienviljelijän karjassa, sillä huono lehmä on saatava pienestä karjasta pois mitä nopeammin sitä parempi.

Entä rotu? Eihän lehmä karvastaan lypsä, eikä sarvistaan, sanotaan, ja monet arvelevat, että olipa nyt muutama lehmä minkä värinen tahansa, kunhan lypsää.

Niin ei kuitenkaan Kivirannassa ajateltu. Kymmenen vuotta sitten oli talon viidestä lehmästä yksi ollut musta, yksi valkoinen, yksi punainen,

yksi kirjava ja vain yksi puhdas itäsuomalainen nupokyyttö. Eikä niin hyvää tullut, joka sitä karjaa olisi kauniiksi sanonut. Toista oli nyt. Vähitellen oli karja muuttunut yhä enemmän yhdenmukaiseksi, joten se nyt, vaikkei vielä ollutkaan täysin moitteettomista nupokyytöistä kokoonpantu, kuitenkin selvästi osoitti, mihin pyrittiin.

Rotukysymys ei pienviljelyksessä olekaan niin vähäpätöinen asia, kuin mitä ensi näkemältä luulisi. Juuri pienviljelijä, joka pitää vain muutamia erikoisesti valittuja lehmiä ja yleensä hoitaa ne ja niiden jälkeläiset mitä suurimmalla huolella, voi tehdä suuria palveluksia karjanjalostustyölle. Eikä pienviljelijän kukkarolle ole lainkaan yhdentekevä myykö hän tavallisen teurasvasikan vai myykö hän rotuvasikan, jota kaikki kilvan tavoittelevat ostaakseen. Paljon enemmän kuin tähän asti kannattaisi siis pienviljelijäin omistaa huomiota karjansa jalostamiseen.

Muuan vaikeus pienviljelijää kuitenkin tässä työssä kohtaa. Hänen ei nimittäin kannata pitää karjassaan sonnia, sen elättäminen muutamaa lehmää varten kävisi aivan liian raskaaksi. Tästä johtuukin, että pienviljelijä useimmiten saa karjaansa milloin minkin naapurin sonnin jälkeläisiä, mikä tietenkin tekee kaiken järkiperäisen karjanjalostuksen mahdottomaksi. Ainoa pelastus tästä pahasta olisi yhteenliittyminen.

Jos useat pienviljelijät yhdessä hankkisivat hyvän siitossonnin ja yhteisin voimin sen elättäisivät, ei se kävisi kellekään ylivoimaiseksi ja varma suunta jalostuksessa olisi taattu. Mutta . . .

Ja se oli juuri tuo »mutta», joka oli hankkinut Kivirannan karjaankin vielä kaksi sarvipäätä nupojen joukkoon. Suomalainen pienviljelijä on ylen hidas oivaltamaan yhteenliittymisen merkityksen ja siksi onkin kehitys nyt hitaampaa, kuin mitä se yhteistoimin olisi.

Kivirannan karjanhoito ei siten vielä läheskään vastannut edes kohtalaisiakaan vaatimuksia. Siihen ei kuitenkaan ollut syynä se, ettei puutteita olisi havaittu, vaan oli syy etupäässä etsittävä olosuhteista, jotka pakoittivat uudistushalua hillitsemään. Keskeneräisyys painoi vielä leimansa koko järjestelmään. Siten ei näissä olosuhteissa esim. karjan sisäruokintaa ympäri vuoden käynyt ajatteleminenkaan ja se oli kuitenkin päämäärä, johon pienviljelyksessä ehdottomasti oli pyrittävä. Voimaperäisessä pienviljelyksessä ei näet karjan laiduntaminen metsä- ja hakamaalaitumilla päivät päästään tullut kysymykseenkään, se ei kannattanut. Korkeintaan sai karja käydä pari tuntia päivässä laitumella jaloittelemassa, mutta varsinainen ruokinta oli kesälläkin suoritettava navetassa. Siten vain karjasta sai korkeimman mahdollisen tulon, lanta tuli kaikki tarkoin talteen ja koko karjatalous joutui asian vaatimalle voimaperäiselle pohjalle. Tämä uudis-

tus taas puolestaan edellytti riittävää vihantarehuviljelystä, josta Kivirannassa ei voinut olla puhettakaan, ennenkuin kesantolohko saatiin juuri vihantarehua tuottamaan.

Mutta pienet puutteet ja vastahakoisuudet eivät kivirantalaisia lannistaneet, ne päin vastoin vain kannustivat uusiin ponnistuksiin.

PIENKARJA JA SEN MERKITYS.

Pienkarja ja pienviljelys kuuluvat yhteen. Kaikkialla, missä pienviljelys on tuottavalla kannalla, saa pienviljelijä suuren osan tuloistaan juuri pienkarjan tuotteista. Näin on laita pienviljelyksen eturivin maassa Tanskassa ja siihen suuntaan täytyy olosuhteiden meilläkin kehittyä, jos mielimme saada meikäläisen pienviljelyksen todella kannattavaksi.

Huomattavimpia pienkarjanhoidon tarjoamia etuja on se, että sen harjoittaminen joltisellakin menestyksellä on useimmissa tapauksissa mahdollista ilman suurempia rakennus- ja perustamiskustannuksia. Useimmissa pikkutaloissakin on joku liika huone, josta vähällä vaivalla saa auttavan kanalan tai kaniinitallin ja mehiläispesät ynnä muut tarpeelliset välineet valmistaa kätevä henkilö talvipuhteisin helposti itse.

Tähän puoleen oli Kivirannassakin ollut pakko kiinnittää huomiota ja liikojen rakennuspuuhien välttämiseksi suunnata pienkarjan hoito sellaisille aloille, jotka tilan silloisissa rakennusoloissa

olivat mahdollisia. Siitä syystä ei Kivirannassa toistaiseksi esim. kasvatettu porsaita kotona, vaan ostettiin tarvittavat elättiporsaat muualta. Sianhoito, niin tärkeätä kuin se pienviljelyksessäkin olisi, vaatii näet menestyäkseen erikoisen edullisia rakennusoloja, jotka tarjoavat ainakin porsiville emakoille ja pikkuporsaille tilavat ja kuivat karsinat ja sitä ei Kivirannassa toistaiseksi ollut tarjona, joten sianhoito täytyi rajoittaa vain syöttösian pitoon.

Muutamia lampaita saattoi sen sijaan mainiosti sijoittaa muun karjan joukkoon navettaan. Omassa karsinassaan tulivat ne siellä hyvin toimeen ja antoivat runsaan korvauksen siitä pienestä vaivasta, minkä tuottivat.

Lammasviljelys onkin suomalaiselle pienviljelijälle erittäin sopiva karjanhoidon haara vähäisessä määrässä harjoitettavaksi. Lammas on vaatimaton sekä laitumeen että talviruokintaan nähden. Kesällä viihtyy se hyvin ruohoisilla kaskiahoilla ja kuivemmilla hakamailla ja talvella tyytyy se lehdeksiin ja huonoimpiin heiniin. Pienviljelijäkin voi siten helposti tyydyttää lampaan vähäiset vaatimukset, sillä suomalainen pientilakin on tavallisesti siksi laaja, että sillä on muutamalle lampaalle riittävä laidun.

Kivirannassa pidettiin säännöllisesti nelisen emälammasta ja pari nuorempaa kasvamassa. Näistä jo saatiin vuosittain villoja moneen tarkoitukseen, jossa tuottivat kukkarolle tuntuvaa

helpotusta. Siten eivät kotoisten villasukkien veroisia olleet talvella mitkään ja lähettämällä omia villoja pukukankaaksi kudottavaksi sai kunnollisen puvun kalliinakin aikana melkein kuin lahjaksi. Jouluna ja juhannuksena ei Kivirannassa myöskään lampaanpaistia halveksittu, joten pieneen lammasviljelyyn oltiin kaikin puolin tyytyväisiä ja aiottiin sitä edelleen jatkaa jopa kehittääkin ottamalla viljelysten parannuttua jalostettu lammasrotu hoidettavaksi.

Kanala oli Kivirannassa heti pantu alulle, sillä pienviljelys ilman kanalaa ei ole pienviljelys eikä mikään. Mitään ei taloudessa niin tärkeästi tarvita kuin munia ja ainakin sen verran niitä täytyy joka asumuksessa maalla tuottaa, ettei niitä omaan tarpeeseen tarvitse kylältä hakea. Ja samalla kun asiaan kerran ryhtyy tulee sitä vähitellen kehittäneeksi niin, että munia jo riittää toisillekin myydä.

Vanhan tuparakennuksen puolimaatuneesta peräkamarista oli Kivirannassa saatu täysin auttava kanala. Pienillä korjauksilla saatiin tämä vanha romuhuone lämpimäksi ja asuttavaan kuntoon noin 30—40 kanalle. Ikkunaan tehtiin porraspuut, joita myöten kanat pääsivät ulos vanhan puutarhan kulmaukseen aidattuun tarhaan. Vieressä oli sitten eri aitaukset ja katokset hautoville ja poikasille. Sen suurempiin rakennuspuuhiin ryhtymättä oli kanoja Kivirannassa hoidettu niin suurella menestyksellä, että keskimäärin

noin 35 kanaa tuotti talon oman vuotisen munatarpeen, jättäen vielä vuosittain myytäväksi useita satoja munia ja muutamia kymmeniä poikasia ja nuoria kanoja.

Kanalan vieressä oli toinen vanha kamariröttelö, joka kauan oli ollut virkaa vailla. Nyt siitä oli tehty kaniinitalli. Pitkin seiniä oli rakennettu koppeja neljään kerrokseen päällekkäin, etuseinä rautalankaverkosta ja aukenemaan kuin kaapin ovi. Useimmissa kopeissa oli vain yksi asukas, mutta sitten oli muutamia suurempia, joissa oli emät pienokaisineen ja lattialla oli vielä pari karsinaa keskenkasvuisille naaras- ja urospoikasille, omansa kullekin sukupuolelle.

Kaniinit olivat Kivirannan isännän erikoisviljelystä. Lomahetkinään hän oli kopit valmistanut ja itse hän päivittäin seurasi hoidokkiensa elämää ja tyydytti niiden vähäiset vaatimukset elämän mukavuuteen nähden. Niinpä hän nytkin navetasta tullessaan nyhtäsi sylen täyden voikukan taimia kirpeine juurineen kaikkineen ja jakoi jonkun taimen kuhunkin koppiin, joista kohta alkoi kuulua tyytyväinen rouskutus ja varsi toisensa jälkeen hävisi vaappuvan parran taakse.

Kaniininhoito on meillä Suomessa surkeasti laiminlyöty ala ja kuitenkin on se ehdottomasti pienviljelyksen kaikkein edullisimpia sivuelinkeinoja. Mikään eläin ei kykene kilpailemaan kaniinin kanssa hyvän ja halvan lihan tuottamisessa.

Kaiken, mitä muut hyljeksivät, se syö herkkuna. Kesällä kelpaa kaniinille yleensä kaikki vihreä, rikkaruohot, varsinkin kirpeät voikukat ja niiden juuret ovat vallan sen herkkua ja talvella taas tarvitsee se pienen kourallisen heiniä ja yhden turnipsin päivässä ollakseen säteilevän tyytyväinen. Vasta pari viikkoa ennen teurastamista sille annetaan hiukan viljaa, mutta silloin se onkin paistina niin valkoinen ja rasvainen, että luulisi saaneensa eteensä paremmankin herkun.

Mutta kaniinitarha ei päästä taloa ainoastaan paistin puutteesta, jos odottamattakin sattuisi päivällisvieraita tulemaan, myöskin nahkat ovat erinomaisia sekä talonvälle turkiksiksi että vieraalle myytäväksi. Kun vielä otti huomioon kaniinien suuren sikiäväisyyden, yksi emä kun helposti järkiperäisessä hoidossa saattoi antaa 36 poikasta vuodessa, niin oli luonnollista, että kaniineista pian karttui sekä lihaa että nahkoja myytäväksi. Menekkiä tuotteille olisikin ollut puuttumatta. Kivirannasta oli useampiin ruokaloihin kysytty minne 30 minne 50 kappaletta viikossa, mutta näin suuriin sitoumuksiin ei yksi viljelijä tietenkään saattanut ruveta. Jos sitävastoin useammat pienviljelijät liittyisivät yhteen, voisivat he yhdessä ottaa suuriakin säännöllisiä tilauksia täyttääkseen ja siten muodostuisi kaniinin hoidosta meikäläiselle pienviljelykselle yhtä tuottava tulolähde, kuin mitä se nykyään jo on ulkomailla. Mutta milloin koittaa se aika,

että mekin tajuamme yhteistoiminnan siunauksen?

Kaniiniensa luota asteli Kivirannan isäntä puutarhaan istahtaen sinne penkille mehiläispesien ääreen. Siinä hääräsi talon pienin siivekäs karja kuumeisella kiireellä. Toisia meni ja toisia palasi raskaine taakkoineen ja iloinen surina, ahkeruuden ja työn ilon reipas laulu, täytti ilman pesien edustalla. Tässä paikassa oli Kivirannan isäntä viettänyt monta ihanaa hetkeä ja moni rauhoittava ja rohkaiseva ajatus ja tunne oli siinä hiipinyt hänen mieleensä katsellessaan tuota väsymätöntä aherrusta.

Näkihän tuossa elävästi, miten näennäisesti mitättömistä eristä vähitellen karttui varasto, joka ei ainoastaan riittänyt ylläpitämään koko pientä yhteiskuntaa, vaan riitti vielä antamaan viljelijälle siitä runsaan osansa. Ja sen sai aikaan vain uupumaton työ ja horjumaton uskollisuus. Pienoiskuva pienviljelyksestä siis. Pienviljelyksessäkin täytyy kokonaisuus luoda monesta pikkuerästä, mutta siitä saa myöskin tuottavan ja turvallisen kokonaisuuden, kun vain ei työssä väsähdä eikä uskollisuus horju.

»EI IHMINEN ELÄ YKSINOMAAN LEIVÄSTÄ.»

Kun Kivirannan isäntä kohotti katseensa ahkerasti hyörivistä mehiläisistään kohtasi hänen silmiään näköala, joka kuvaamattomalla viehkeydellään sai hänet vaipumaan sanattomaan ihailuun.

Kivirannan mehiläispesät sijaitsivat pienen puiston eteläpuolella kasvitarhan laidassa. Niiden takana oli rivi kirsikkapuita ja runkomuotoisia viinimarjapensaita ja edessä hunajakasveilla kylvetty kukkasarake. Pesiltä johti käytävä tasaisten kasvitarhasarkain lomitse päärakennuksen edessä olevaan koristetarhaan, joka parailaan upeili kevätkesän ensi vehmaudessa. Tuuheat riippakoivut suojasivat valkoista päärakennusta, jonka kuistia ympäröivät villiviiniköynnökset kiipeillen vihantina räystäälle asti. Kevätkukkaset heloittivat sarakkeissaan vihreiden ruohokenttien laitamilla ja raskaat kukkatertut taivuttivat tuuheiden sireenien latvoja, kaikkialla oli värejä ja vehmautta, kaikkialla lintujen laulua ja kirkasta auringonpaistetta.

Näköala oli kieltämättä silmää hivelevä. Ja mikä voikaan olla viehkeämpi näky, kuin pienviljelijän koti kauniin maiseman keskellä, maiseman, jossa luonnon kauneutta vielä ahkerat kädet ja lämmin rakkaus ovat moninkertaisesti korottaneet. Se on näky, joka saa kylmimmänkin sydämen lämpenemään ja ajattelemaan: ollapa minullakin tuollainen viehättävä kolkka isänmaatani, johon kotini sijoittaisin, miten siinä olisinkaan onnellinen.

Tuskin mikään maa tarjoaakaan luonnon puolesta niin ihania oman kodin paikkoja kuin meidän maamme. Sen tuhansien järvien ja jokien niemet ja lehtoiset lahdelmat aivan kuin kutsuvat asettumaan asumaan ja iloitsemaan luonnon monivivahteisesta kauneudesta. Meidän maamme luulisi olevan, ja sen pitäisi olla, oikea luonnon ja maalaiskauneuden paratiisi, jossa jokainen pienin-kin koti on kuin taideteos, kuin onnen ja rauhan kuva hymyilevän luonnon keskellä.

Mutta millainen on todellisuus?

Todellisuus on sellainen kuin Kiviranta kymmenen vuotta sitten. Harmaa, ränstynyt rakennusrykelmä autioksi hakatulla mäenrinteellä. Ei ainoatakaan puuta tuulelta suojaamassa, ei ainoatakaan koivua tai pihlajaa levittämässä suloista siimestä kesän helteellä, ei pensasta, johon lintunen voisi pesänsä kätkeä, eikä kukkaa, joka vähän lainaisi väriä tuohon yksitoikkoisuuteen. Vain autiutta, harmautta, kuolettavaa yksitoikkoisuutta koko

ympäristössä ja kaiken kukkurana vielä navetta karjapihoineen tai sammaltunut, kaatumassa oleva lato tuparakennuksen ja siniselle järvenselälle olevan näköalan välissä. Sellainen oli Kiviranta kymmenen vuotta sitten ja sellainen on vielä tällä hetkellä tuhansien maamiehien koti maapallon ehkä ihanimmassa maassa.

Kun katselee näitä ikäviä, rumia ja alakuloisia koteja, tulee väkisinkin kysyneeksi, minne on joutunut se kauneustajuinen, runollinen kansa, joka on Kalevalan laulanut, minne on joutunut se kansa, jonka iloiset värikkäät puvut ja koristeelliset talousesineet kaunistavat museoiden näytekaappeja? Onko vanha suomalainen kauneustaju kokonaan kuollut, kun maamies, jolla on kaikki luonnon suomat edellytykset käytettävänään, tyytyy elämään ainaisessa harmaudessa ja tympeydessä, jota ei valaise pieninkään ilo tai mielen virkistys?

Kuulee sanottavan, että ajat ovat muuttuneet, ei enää kannata uhrata aikaa ja varoja sellaiseen, joka ei mitään tuota.

Mutta tuo ei ole totta, se on vain tyhjä veruke. Ei maksa penniäkään, jos uutistaloa rakennettaessa jättää jonkun vehmaan koivun ja tuuhean kuusen tai petäjän tupansa ympärille ja pihlajan keskelle pihaa, mutta miten paljon kauniimpi ja kodikkaampi onkaan tuollainen puiden välistä pilkoittava talo, kuin nuo alastomalla mäellä törröttävät kuvatukset, jotka meillä kotien nimellä kulkevat.

Ei navetan rakentaminen myöskään tule penniäkään kalliimmaksi, jos se sijoitetaan tuparakennuksen taakse, eikä sen eteen näköalan tielle, mutta miten hauska onkaan silloin tällöin vilkaista ikkunastaan, josta on vapaa näköala järvelle ja kaukana siintäville vaaroille ja kunnaille.

Turhaa puhetta on myöskin, että kustannukset olisivat vakavana esteenä koristekasvien viljelemiselle ja kodin kaunistamiselle yleensä. Jokainen pistää vuosittain siksi monta markkaa kaikenlaiseen turhaan, että jos hän sen sijaan maalauttaa talonsa vesivärillä puhtaan ja iloisen näköiseksi ja hankkii jonkun kukkivan pensaan puutarhansa kaunistukseksi, ei hän siitä vararikkoon joudu. Pääasia on vain, että on harrastusta asiaan ja että oivalletaan, ettei maamieskään elä yksinomaan leivästä, vaan että hänenkin sielunsa tarvitsee kauneusarvojen virkistävää ja jalostavaa vaikutusta.

Onhan suorastaan naurettavaa, että kaupungeissa kivikatujen keskellä suurin kustannuksin ylläpidetään istutuksia ohikulkijain iloksi, mutta maamies, jolla on kasvien viljely ammattina, hän asuu rytöläjässä, jonka ympärillä ei mikään todista asukkaan ymmärtävän ja rakastavan ammattiaan. Meilläkin olisi vihdoin päästävä siihen, että vehmas puistikko ja heloittavat kukkaset jo kaukaa osoittaisivat, missä suomalaisella maamiehellä on kotinsa. Sellainen koti jo ulko-

asultaan ilmaisisi, että siellä asuu maamies, joka taitaa ja tuntee ammattinsa kaikki puolet ja joka ymmärtää että ainoastaan puhtaassa ja kauniissa ympäristössä kasvaa sielullisesti puhdas ja kaunis kansa.

KASVITARHA.

Kasvitarha on Kivirannan keskeisin kohta. Se on kaikkien talon asukkaiden, vanhimmasta nuorimpaan, mieleisin oleskelupaikka ja kaikkien lakkaamattoman huolenpidon, harrastuksen, työn ja rakkauden esine. Ei ollut sitä aikaa vuorokaudessa tai vuodessa, jolloin ei kasvitarhassa olisi ollut jotain tehtävää, tai ainakin katseltavaa. Yksin talvisydännäkin piti siellä silloin tällöin pistäytyä tarkastelemassa, etteivät jänikset ja hiiret lumen suojassa tehneet vahinkoja ja ettei tuuli ollut repinyt talvipeitteitä aremmilta kasveilta.

Keväällä taas, kun hanget alkoivat sulaa, näkyivät ensimmäiset luomakunnan heräämisen merkit jälleen kasvitarhassa ja silloin siellä riitti katselemista ja tarkastelemista. Jokaisen puun, jokaisen pensaan ja kasvin kehitystä oli seurattava, oli tarkattava, miten ne kaikki olivat ankaran talven läpäisseet ja mitä palkkiota ne näyttivät lupaavan saamastaan huolenpidosta. Yhtä keskeinen harrastuksen esine oli siten kasvitarha kivirantalaisille kaikkina vuodenaikoina.

Tämä harrastus on oikeastaan aivan luonnollinen ja täysin ymmärrettävä, sillä onhan kasvitarha suorastaan jokaisen maatalon ja varsinkin pienviljelyksen sielu. Kasvitarhastahan pienviljelijä saa jaloimmat tuotteensa, siellä hän vaativimmat kasvinsa viljelee ja siten kasvitarhan tila selvästi osoittaa, miten korkealla kannalla asianomaisen viljelijän ammattitaito on. Kasvitarhan viljelys on voimaperäisintä pienviljelystä, se antaa pienimmältä pinta-alalta arvokkaimman sadon ja siksi se pienviljelijä, joka samalla on innokas ja taitava puutarhuri, aina pääsee taloudellisesti edullisempiin tuloksiin, kuin sellainen, joka luulee kasvitarhaa vain herraskomeudeksi.

Monipuolisuus, se on pienviljelijän tärkeimpiä taikasanoja ja kasvitarhaviljely on monipuolisuuden ensimmäisiä ehtoja. Millaista olisikaan ruokatalous ilman kasvitarhaa ja sen kymmeniä tuotteita? Yksitoikkoista ja kuivaa aivan kuin kaupunkilaisessa korttitaloudessa ainaisen sodan vallitessa. Mutta kasvitarha ei pidä viljelijäänsä ainoastaan terveellisessä ja vaihtelevassa ruuassa, se antaa hänelle myöskin tuotteita myytäväksi pitkin vuotta. Taitavasti järjestäen, viljelemällä aikaisempia ja myöhäisempiä laatuja, voi pienviljelijä saada sievoisia tuloja kasvitarhastaan kaiken kesää, jolloin odottelee peltojensa syksyksi valmistuvaa satoa.

Mutta tuottaakseen todellista hyötyä ei kasvitarha saa olla pieni kuin jokin lasten leikkipuutarha

vaan pitää sille varata siksi suuri ala, että on riittävästi tilaa sekä joka vuosi vaihtuville kasveille että monivuotisille puille ja pensaille. Kivirannassa oli erikoinen rakennuksen vieressä oleva peltolohko muodostettu kasvitarhaksi. Vähitellen sarka kerrassaan oli tuo lohko lapiolla kääntäen ja sopivaa esiviljelystä käyttäen muokattu kasvitarhan vaatimaan kuntoon. Leveät, hiekoitetut käytävät oli luotu hoitoa ja liikkumista helpoittamaan ja nyt, kun ennakolta laadittu varma suunnitelma oli toteutettuna ja valmiina, tarjosi Kivirannan kasvitarha samalla sekä käytännöllisellä että aistikkaalla järjestelyllään kaikki ne edut mitä kasvitarhalta voidaan vaatia, se antoi paljon ja hyviä tuotteita ja oli viljelijöilleen ainaisena silmäin ilona ja mielen virkistyksenä.

Kivirannan kasvitarha jakautui varsinaisesti kahteen pääosaan, hyötypuoleen ja koristepuoleen. Hyötypuoli oli valtavasti suurempi ja sille oli luovutettu tasaisimmat ja viljavimmat osat kasvitarhaa. Koristepuoleen kuului päärakennuksen ja rannan välinen loiva rinne ja sen vierellä oleva metsäinen mäki, josta vähäisin keinoin oli saatu ihana luonnonpuisto.

Hyötypuolella oli kullakin kasvilajilla omat lohkonsa. Tuossa oli pitkä sarka, jossa suorissa riveissä olivat marjapensaat, valkeat, punaiset ja mustat viinimarjapensaat, sekä erilajiset karviaismarjat. Mansikoilla oli omat, määrävuosina vaihtuvat lohkonsa, vadelmilla samoin. Vierellä levi-

sivät sitten varsinaiset viljelyslohkot, joissa kasvitarhan monet eri kasvit vuosittain vaihtelivat. Vuoroviljelys on näet kasvitarhassa vieläkin tärkeämpää kuin muualla, sillä ken täyden sadon tahtoo, hän älköön viljelkö samassa paikassa samanlajisia kasveja kahtena vuonna peräkkäin.

Mutta väriloistoa oli hyötypuolellakin. Pitkin käytävien varsia oli juurikasvi- ja muiden hyötykasvisarakkeiden reunaan kylvetty rivi kesäkukkasia. Tässä ne antoivat miellyttävää vaihtelua vakaville juurikasveille ja osoittivat elävästi, miten maataloudessa hyöty ja koristeellisuus kuuluvat yhteen ja miten hyvin ne toistensa seurassa viihtyvät.

Hiukan sivummassa, suojaisella etelärinteellä oli tuleva hedelmätarha. Se oli vasta työnalainen, sillä monien turhien yritysten ja katkerien pettymysten jälkeen oli Kivirannan isäntä päättänyt muokata koko hedelmäpuille aikomansa alan aivan täyteen kuntoon, ennenkuin taas yritti niitä istuttaa. Kivirannassa oli näet jo pariin otteeseen istutettu omenapuita, mutta olivat ne kaikki kuolleet. Syy tähän oli se, että päästäkseen pikemmin alkuun, ei koko rinnettä oltu käännetty ja muokattu, vaan puut oli istutettu niille kaivettuihin kuoppiin, jotka oli täytetty voimakkaalla lannansekaisella maalla. Tämä maa oli kuitenkin ollut liian voimakasta, puut kasvoivat siinä liian rehevästi, eivät kypsyttäneet silmujaan talveksi ja ensimmäinen pakkanen ne palellutti.

Tehtyään pari turhaa yritystä Kivirannan isäntä uskoi saamansa opetuksen, että maatalous ei hyväksy oikoteitä, vaan vaatii kaikessa järjestelmällistä työtä. Niinpä ryhdyttiin Kivirannassa panemaan hedelmätarhaksi aiottua aluetta tasaisesti hyvään kasvukuntoon. Koko alue kynnettiin, käännettiin lapiolla, lannoitettiin ja viljeltiin parina vuonna herneillä ja juurikasveilla, muokattiin ja paranneltiin taas ja vasta kun se kokonaisuudessaan oli riittävän syvämultaista ja hyvässä kunnossa, oli aikomus siihen uudelleen istuttaa hedelmäpuita. Puiden pieninä ollessa sopi niiden välissä hyvin viljellä mansikoita, joten esiviljelys ei mitenkään joutunut hukkaan.

Koristepuoli Kivirannan kasvitarhaa oli kokonaan varattu huvia ja virkistystä varten. Työt siellä suoritettiin vapaa-aikoina, kun tärkeämmät talon työt eivät olleet esteenä, eikä siihen milloinkaan käytetty vierasta työvoimaa, vaan teki talonväki kaikki itse. Näin oli vähitellen rakennuksen eteen kasvanut vehmas puisto, jossa tuoksuvat sireenimajat, heloittavat kukkasarakkeet, taajat ruusupensastot y. m. tarjosivat asukkaille ainaista iloa ja miellyttävää askartelua. Eivät olleet hukkaan menneet ne rahat, joita oli uhrattu puiden, pensasten ja monivuotisten kasvien ostoon, vaikka moni oli taipuvainen pitämään sitä suurenakin tuhlauksena. Mutta mitä olivat ensiksikään nuo summat siihen verraten, mitä yleensä kulutettiin huveihin, iltamiin, juhliin, eläviinkuviin

y. m. kaupungeissa? Tuskin mitään, yksi juhla-ateria jossakin ravintolassa usein maksoi enemmän, kuin lähetys koristekasveja, joista kuitenkin oli kestävää iloa kokonaiselle perheelle koko heidän elämänsä ajaksi. Ja eikö ollut eroa huvittelutavoillakin? Eikö ollut kaikin puolin parempi uhrata jotain tehdäkseen kotinsa kauniiksi ja viihtyisäksi, kuin olla pakoitettu varojensa ja mielenrauhansa kustannuksella hakemaan virkistystä maailmalta?

Oli varmasti. Ja olisi toivottavaa, että maalaiskodeissa enemmän omistettaisiin huomiota kodin kaunistamisen merkitykselle, silloin viihtyisi nykyinen polvi kodissaan paremmin ja tuleva polvi kiintyisi kauniiseen maalaiskotiinsa ihastuksen ja rakkauden siteillä, joita ei mikään voima kykenisi katkomaan.

PUHTAUS JA JÄRJESTYS.

Astellessaan kasvitarhasta pihaan, jota nyt peitti puhdas nurmikko, jonka keskeltä siellä täällä kohosi pensas tai tuuhea vastaistutettu koivu, ei Kivirannan isäntä saattanut olla hymähtämättä, muistaessaan millaisessa tilassa piha ja rakennuksen ympäristöt olivat olleet kymmenen vuotta sitten. Silloin ei pihassa näkynyt nokkosia ja pujoja lukuunottamatta montakaan vihreätä kortta. Lapionpiston vahvuudelta peitti miespolvien aikana kerääntynyt törky joka paikkaa, kohoten portaiden kahden puolen ja rakennusten nurkissa suoranaisiksi röykkiöiksi.

Näkyi selvästi, että sellainen kuin pihan lakaisu ja puhdistaminen keväisin ja suurempien pihalla tehtyjen töiden jälkeen, ei ollut koskaan kuulunut talon tapoihin. Jos pihalla oli veistelty, niin siihen olivat lastut saaneet jäädä, samoin kaikki talven aikana kerääntynyt törky. Astiat, vedet ja tuhkat oli tyhjennetty vain portaitten pieleen, johon lisäksi joutuivat vanhat jalkineet, rysät, niin yleensä kaikki, mikä kelpaamattomana oli hylätty.

Moiset tunkiot rakennuksen lähimmässä ympäristössä eivät tietenkään näyttäneet hauskoilta ja vielä vähemmän ne terveydellisesti olivat asukkaille eduksi. Ei ollutkaan näin ollen ihme, että Kivirannan nuori emäntä ensi kertaa kaiken tämän epäsiisteyden nähdessään itkien huudahti: Eihän tätä saa edes puhtaaksi!

Mutta oli se sentään saatu, vaikkakin täytyi tunnustaa, että oli siitä työtäkin ollut. Monta hevoskuormaa oli pihan piiristä vedätetty kesantomaalle suoranaista pellonparannusta ja mikä ei siksi kelvannut, sen sai tuli hävittää. Näin saatiin vähitellen nurkat puhtaiksi, levitettiin vähän multaa päälle, kylvettiin heinänsiemen, tuotiin metsästä muutamia koivuja ja pihlajia, joita istuteltiin sinne tänne sopiviin paikkoihin ja niin oli nyt Kivirannan piha vihanta ja puhdas. Siellä saattoi nyt pelotta heittäytyä nurmikolle missä tahansa ja monet ruokalevot pienten koivujen juurella oli jo otettukin.

Mutta sellaisena se ei pysynyt ilman jatkuvaa työtä ja huolenpitoa ja sitä varten olivatkin Kivirannassa aina haravat ja varsiluudat käsillä. Keväisin pidettiin oikea suursiivous, jolloin kaikki syksyn lehdet ja talvenaikana varisseet heinät, oljet, lastut y. m. haravoitiin ja vietiin kompostikasoille sekoitettaviksi mudan ja kalkin kanssa kasvitarhan tarpeiden varalle. Samoin tehtiin pitkin kesää aina tarpeen vaatiessa. Mitään vesiä tai muita talousjätteitä ei myöskään saanut hei-

tellä ympäri nurkkia, joissa ne menivät hukkaan, liaten ja saastuttaen lisäksi talon ympäristön, vaan kaikki oli huolellisesti vietävä navetan takana pellon syrjässä oleviin komposteihin.

Nämä kompostit eli selvällä suomenkielellä sekalantatunkiot, olivat erinomaisen tärkeät Kivirannan maataloudessa, kuten ne ovat kaikkialla, missä siisteys on korkeassa kurssissa ja kasvitarhaviljelykselle annetaan arvoa. Voidaankin sanoa, että ilman komposteja on kasvitarhaviljelys mahdotonta, sillä niin välttämätöntä on hyvin palanut sekalanta useimmille kasvitarhakasveille. Komposteja olikin Kivirannassa aina useampia tekeillä ja valmistumassa. Kaikki karikkeet, rikkaruohot, pienet lastut ja lehdet, likavedet, talousjätteet y. m. vieltiin aina kompostiläjään, johon pohjaksi oli tuotu muutamia kuormia mutaa. Nämä eri ainekset sekoitettiin kalkin kera kerroksittain ja väliin pantiin aina mutaa, jota sitä varten oli läjässä navetan seinänvierellä. Kun kompostipakka näin oli saatu tarpeeksi korkeaksi (noin 1 metri) peitettiin se mudalla ja jätettiin hautumaan ja uusi otettiin tekeille. Tavallisesti kesti kaksi vuotta ennenkuin tuollainen pakka oli valmis käytettäväksi ja sinä aikana oli se syksyin keväin huolellisesti käännettävä ja sekoitettava. Mutta sitten siinä olikin kasvitarhaan sellaista väkimaata, ettei sitä tarvinnut muuta kuin vähän näyttää, niin kaikki jo kasvoi aivan mustanviheriänä.

Kaksinkertainen on siis hyöty kompostin valmistamisesta, kasvitarha saa sille sopivaa lannoitusainetta ja nurkat ja pihamaat pysyvät puhtaina. Ylen paljon meillä vielä puhtaussääntöjä vastaan rikotaankin, ihmiset tyytyvät asumaan ympäristössä, johon esim. tanskalainen pienviljelijä ei panisi possujaankaan. Tämä on jälleen ilmaus siitä murheellisesta välinpitämättömyydestä, jolla meillä yleensä suhtaudutaan kaikkeen, mikä voisi lisätä kotoista viihtymystä. Meillä ei tahdota uhrata mitään, ei työtä eikä varoja, sellaiseen, josta on vain välillistä hyötyä kukkarolle, ei ymmärretä vielä, että maatalouden kannattavaisuus todella riippuu siitä, että kaikki kielet sointuvat yhteen, jos yksikin, vaikka miten syrjäiseltä näyttävä, on epävireessä, on seurauksena epäsointu, joka ennemmin tai myöhemmin selvimmin kuuluu juuri kukkarossa.

Suomalaisella maanviljelijällä ei ole järjestysaistia. Sitä ei näet luulla maataloudessa tarvittavan, mutta siinä juuri tehdäänkin peruserehdys. Maatalous ennen kaikkea vaatii ankaraa järjestystä, sillä ilman sitä on mahdoton olla vähääkään tolkulla maatalouden kymmenistä eri haaroista. Ilman koko talouteen ulottuvaa järjestystä ei maatalossa milloinkaan mikään ole siellä, missä sen pitäisi olla ja mistä sen tarvitessa saisi käsille, työkalut lojuvat pellonpientareilla tai nurkissa, ruostuvat, lahoavat ja joutuvat hukkaan, valjaat jäävät milloin mihin-

kin, hautautuen lopulti kaikkialla vallitsevaan törkyyn.

Näin turmeltuu ja häviää meillä vuosittain tavattomat määrät kalustoa, joka pian taas on uudella korvattava. Miten monista menoista päästäisiinkään vain sillä, että jokainen kappale aina pantaisiin varmaan paikkaansa ja että talossa yleensä olisi joka asialle varma paikkansa. Silloin eivät myöskään nurkat ja pihamaat joutaisi kertymään saastaa ja taudinpesiä täyteen, vaan kaikki se, mikä nykyään pilaa niin monen talon ympäristön, kertyisi sinne minne se kuuluu ja missä se on suureksi hyödyksi — nimittäin kompostikasalle.

Puhtaus ja järjestys ovat kuin ovatkin meille vielä outoja käsitteitä, mutta toivoa sopii, että sikäli kuin sivistys pääsee kansassamme juurtumaan, sikäli myös puhtauden ja järjestyksen kaipuu meissä herää, sillä ne ovat ehdottomasti kulttuuri-ihmisen tuntomerkkejä.

LANNANHOIDOSTA JA KUIVIKKEISTA.

Niin tärkeätä kuin kompostin valmistus varsinkin kasvitarhalle olikin, oli se kuitenkin vain pieni osa siitä työstä, joka Kivirannassa lannan teolle ja hoidolle omistettiin.

Nimitys lannanteko tuntuu ensi katsannolla hiukan omituiselta, mutta todellisuudessa se täydellisesti vastaa tarkoitustaan. Maanviljelijän, varsinkin pienviljelijän, täytyy todella »tehdä» lantaa. Ei kelpaa enää vanha tapa, että jotenkuten otetaan talteen se osa lannasta, joka ei omasta hyvästään suvaitse valua ojiin ja muihin viemäreihin tai haihtua ilmaan, tämä miltei arvoton jäännös ei riitä pitämään maita kasvukunnossa, puhumattakaan maan tuotantokyvyn kohottamisesta. Pienviljelijän, joka aikoo maastaan elää, täytyy siis ensinnäkin tarkoin ottaa talteen ja säilyttää kaikki talon lantavarat, mutta toiseksi hänen täytyy pyrkiä sopivilla sekoitusaineilla niitä lisäämään, hänen täytyy toisin sanoen tehdä lantaa enemmän, saadakseen sen riittämään talonsa kaikkiin tarpeisiin.

Jo lannan säilyttämisen suhteen tehdään meillä äärettömästi syntiä. Ruskeana virtana valuvat navetoistamme lannan juoksevat ainekset lähimpään ojaan ja jäännös palaa navetassa, kunnes siitä ei ole muuta jäljellä kuin kuivikkeina käytettyjen hakojen kuivuneet ruodot, jotka sitten suurella touhulla vedätetään muka lantana pellolle. Näin lantanavetoissa. Missä taas navetta on varustettu sementtilattialla, näkee tavallisesti lannan heitettävän luukusta taivasalle, jossa sateet ja taivaan tuulet pian liuottavat siitä liian voiman pois, joten maanviljelijä seurauksia pelkäämättä voi sen viedä pellolleen.

Tämmöistä on lannanhoito meillä vielä yleisesti ja sittenkin ihmetellään, miksi ei pellot kasva, vaikka niille lannan asemesta annetaan risukuorma toisensa jälkeen.

Mutta tässä täytyy tulla muutos, meillä ei todellakaan ole varaa antaa suurimman osan kalliista lantavaroistamme joutua hukkaan, varsinkaan kun niiden talteenotto on niin herttaisen yksinkertaista. Ei siinä tarvita mitään suuria laitoksia, sementtilattioita ja sen sellaisia, lannan hoito käy kyllä ilman niitäkin. Tietysti pitävä sementtilattia aina on hyvä ja se ihanne, johon on pyrittävä, mutta ellei sitä nyt syystä tai toisesta saada, ei se ole mikään laillinen syy lannan hoitamatta jättämiseen. Ilman sementtiäkin saa näet ainakin lantasäiliön pohjan tiiviiksi poljetulla savella, päreistä, laudoista tai oljista säi-

liölle niinikään helposti saa auttavan katon ja sen parempaa suojaa ei lantatehdas kaipaakaan. Lannan talteenotto riippuu näet yksinomaan kuivikkeista. Riittävästi ja hyviä kuivikkeita käyttämällä voi tulla kokonaan permannottakin toimeen.

Mitkä ovat sitten hyviä kuivikkeita? Ne ovat ne, jotka imevät itseensä kaiken lannassa olevan kosteuden päästämättä pisaraakaan valumaan hukkaan. Ja meillä on tämän vaatimuksen täyttäviä kuivikkeita enemmän kuin ehkä missään muussa maassa. Meillä on turvepehkumme ja turvemultamme, joita suomme ovat täynnä ja me kärsimme kuitenkin lannanpuutetta tai käytämme huonoa tikkulantaa ennestään huonoilla pelloillamme. Tämä on jo saamattomuutta, joka on aivan anteeksiantamatonta.

Miksi ei suomalainen maanviljelijä talvella vedätä suomultaa kotiin kuivamaan, jotta hänellä aina olisi sitä kuivana levitettäväksi kerroksittain lannan joukkoon säiliössä? Miksi ei suomalainen maanviljelijä kuivata soittensa rahkasammalta ja pehkukerrosta ja käytä sitä kuivikkeena?

Niin, miksi hän ei tuota tee?

Hänellä on sammalta, hänellä on turvemultaa ja molemmat runsaasti käytettyinä eivät ainoastaan ottaisi talteen kaikkea lantaa ja säilyttäisi sen kalleimpia ravintoaineita haihtumasta, vaan lisäisivät vielä talon lantavaroja toisella puolella. Jos nimittäin panet lantasäiliön pohjalle kerrok-

sen turvemultaa on se sieltä otettaessa jo valmista lantaa ja sama on laita kuivikkeena käytetyn sammaleen, joka jo sellaisenaankin lisäisi pellon multavuutta. Aineksista ei siis ole puute, niitä on yllin kyllin ja sittenkin on Suomessa lannan puute ja kasvit taistelevat pellolla nälkäkuoleman kanssa.

Se on niin surkeata, että sitä katsellessa on joutua epätoivoon.

Mikä on se voima, joka tässä saisi parannuksen aikaan? Mikä saisi sammalkuormat kulkemaan suolta kotiin muutettavaksi lannaksi, jota kituvat peltomme niin kipeästi kaipaisivat? Mikä saisi turvemultaläjän kohoamaan navetan seinustalle, josta sitten kuivaa turvemultaa riittäisi ripotella käymälään, lammasten ja vasikoiden karsinoihin ja lannan katteeksi säiliössä? Mikä olisi, toisin sanoen, se voima, joka saisi Suomen maanviljelijän käyttämään hyväkseen kotoisia apulähteitä ja uhraamatta penniäkään ulkomaisiin apulantoihin ensin omin voimin kohottamaan maansa tuotantoa toisella puolella?

Niin, mikä se voima on?

Onko se ehkä pienviljelys, joka sen tekee? Pienviljelys ei näet suvaitse nahjuksia eikä hutiluksia. Se käskee: Ota tarkoin vaari kaikesta, käytä kaikki kotoiset mahdollisuudet hyväksesi, tai lähde tilkultasi kävelemään!

Ja hyvä olisi, jos niin kävisi, sillä jos pienviljelys opettaa suomalaisen maanviljelijän teke-

mään lantaa, on se suorittanut suuren kansantaloudellisen työn.

Kivirannassa jo uskottiin lannanhoidon merkitykseen, sen oli kokemus opettanut. Ei ollut Kivirannassa sementtilattioita eikä muitakaan välineitä, mutta sammaleen ja turvemullan avulla tuli kuitenkin kaikki talteen. Ei Kivirannassa myöskään nenä neuvonut tietä käymälään, kuten suomalaisessa maatalossa tavallisesti, sielläkin turvemulta peitti ja visusti talletti kaiken, mikä kuului pellolle eikä maailman tuuliin.

Entä tulos? Tulos oli se, että Kivirannassa alkoi olla lantaa riittävästi ei ainoastaan kesannolle vaan muillekin lohkoille. Ja kaikki mitä Kivirannan pelloille vietiin, oli voimakasta, ravintorikasta ainetta, josta kuorma vastasi viittä entisaikain risukuormaa. Eikä pelto ollut kiittämätön. Se osoitti heti ymmärtäneensä, että sen hyväksi oli tehty työtä, sen multa kasvoi vuosi vuodelta, sen väri tummeni ja kasvit, jotka siihen kylvettiin, sanoivat hymyillen toisilleen: Täällä on meidän hyvä olla, täällä me alamme viihtyä.

Ja mitä voi maamies muuta pyytää!

PUHDETYÖT JA KOTOINEN ASKARTELU.

»Minkäs teet, se tervaa!» Tuo vanha suomalainen opetus muistui Kivirannan isännän mieleen, kun hän pihalla näki päivänpaisteessa kuivamassa pari äsken tervattua rekeä ja uuden heinähäkin.

Ennen vanhaan suomalainen maanviljelijä todellakin tervasi kaikki, mitä hän teki. Reet, rattaat, lapionpesät, yleensä kaikki puusta tehdyt työvälineet tervattiin heti valmistuttua ja sen jälkeen tavallisesti uudestaan joka kevät. Pidettiinhän ennen kevätkesällä oikein varsinaiset tervauspäivät, jolloin talon kaikki puiset työvälineet tuotiin pihalle tervattaviksi ja kevätahavan kuivattaviksi. Tästä johtuikin, että työkalut ennen aina olivat siistiä ja kestäviä, jokavuotinen tervaaminen kovetti puun, tehden sen kestäväksi kosteutta vastaan ja pakollinen puhdistaminen ennen tervaamista esti likaa kasaantumasta pyöriin ja muihin paikkoihin, jossa se olisi hautonut ja mädättänyt puuta. Ja varmaa on, että juuri tässä hoidossa piili entisaikain

työkalujen kestävyyden salaisuus, ne pidettiin kunnossa ja tervattiin, siksi ne kestivät usein miespolvia.

Miten toisin onkaan laita nyt. Harmaita, aidaksenvärisiä, puolilahoja rekiä, lutisevia pyöriä, jotka pysyvät koossa parhaastaan vain niihin kovettuneen ravan avulla, paikattuja tai rautalangalla niottuja aisoja j. n. e. loppumattomiin, sellaisia ovat nykyään maanmiehen työvälineet useimmissa paikoissa. Tuskin niitä on tehdessäkään tervattu, mutta jälkeenpäin ei ainakaan.

Mistä tämä johtuu? Miksi ei suomalainen maamies enää tervaa, mitä tekee, vaan jättää sen suojattomana ajan hampaan kaluttavaksi?

Luultavasti siksi, ettei suomalainen maamies enää itse *tee* mitään, nyt hän *ostaa* kaiken ja mikä laulaen tulee, se kirkuen menee. Kuka ostokalua rupeisi tervailemaan ja hoitelemaan, lahotkoon, ostetaan uusi, kun ei vanha enää vältä edes naulaillen ja paikkaillen! Toista oli silloin, kun jokainen itse valmisti työvälineensä, kun lahonneen tai muuten särkyneen kapineen tilalle itse sai valmistaa uuden. Silloin sen ymmärsi tehdessään tervata ja jälkeenkinpäin siksi hyvin hoitaa, että kerkisi muuhunkin kuin nikkarintyöhön. Ja silloin sentään jokainen edes osasi työkalunsa itse tehdä, mutta pankaapas nykypäivien maamies tekemään vaikka vain harava, niin moneltakohan se syntyy?

Mutta, kuulee tähän kuorossa väitettävän, eihän se ole tarpeenkaan, ei nykyään enää voi kaikkea kotona valmistaa, tulee paljon halvemmaksi ostaa työkalut ja muut tarpeet sellaisilta, jotka niitä työkseen valmistavat ja käyttää sekin aika muuhun.

Mutta mikä se on sitten se »muu»?

Kortinpeluu, rivot jutut ja vetelehtiminen, sitä se on. Ja sen seurauksena saamattomuus, taitamattomuus, haluttomuus ja tyytymättömyys.

Sanotaan, että maailma on mennyt eteenpäin, että tekniikka ja teollisuus on edistynyt ja eitä maamiehen tulee seurata aikaansa ja käyttää hyväkseen kaikkia uuden ajan hänelle tarjoomia etuja. Niin kyllä, mutta juuri tuossa hyväksensä käyttämisessä maamies helposti erehtyy ja on jo erehtynyt. Ei se ole mitään uuden ajan tarjoamien etujen hyväkseen käyttämistä, jos maamies niin tarkoin valmiina ostaa kaiken, minkä voisi kotonaan valmistaa, että lopulti ei enää edes osaa sitä itse tehdä, ei se ole hyväkseen käyttämistä, vaan se on orjuutta. Ja kuta useamman tuotteen kotona valmistamisen maamies jättää ja unohtaa, sitä syvemmälle, sitä auttamattomammin hän vajoo teollisuuden orjuuteen. Ja me olemme jo sangen pitkällä. Maamies huokaa jo synkästi, kun teollisuus yhä nostaa hintojaan ja imee hänen viimeisen kolikkonsa, mutta hän luulee, että näin täytyy olla ja nurisee vain kovaa kohtaloaan.

Eikö se todella ole hullua? Maamies, joka itse tuottaa raaka-aineet, joka voisi itse valmistaa miltei kaikki tarvikkeensa, hän heittäytyy pelkästä saamattomuudesta kokonaan teollisuuden nyljettäväksi. Ajan henki on sellainen, väitetään. Mutta Rösiö sanoo sattuvasti, että »ajan henki on huonosti kasvatettu lurjus, jota täytyy kurittaa». Ja tässä, jos missä on ajan henki viemässä maamiehen väärään suuntaan ja on sitä siis kuritettava. Kotoinen työ on saatava uudelleen arvoonsa. Käyttäköön maamies teollisuutta hyväkseen, mutta älköön heittäytykö kokonaan sen armoille.

Minkä muut ovat rikkoneet, se on nousevan pienviljelyksen korvattava. Jos suurviljelijän kannattaa pitkät talvipuhteet pitää työväkensä jouten tai korttien ääressä, niin pienviljelyksessä se ei ainakaan vetele. Pienviljelijän on puhteina pantava pirta piukkamaan, rukki surisemaan, höylät sihajamaan ja vasarat paukkumaan. Pienviljelijällä ei saa olla peukalo keskellä kämmentä missään asiassa, hänen on opeteltava kotona valmistamaan tarvikkeensa niin tarkoin, että hänellä vain poikkeustapauksissa on ostoksille asiaa.

Ja miten suunnaton onkaan voitto, joka näin saavutetaan. Ei siinä kyllä, että kotitekoiset vaatteet, astiat, ajokalut y. m. ovat monta vertaa ostettuja kestävämmät, tuottaen siten valmistajalleen moninkertaisen säästön, ne ovat myös-

kin monta vertaa taiteellisemmat ja arvokkaammat, kuin kaikenlainen tusinateollisuus, joka meillä vähitellen on alkanut vallata miltei joka talon. Huonekaluista alkaen on teollisuus, vieläpä ulkolainen, syrjäyttänyt kaiken kotoisen. Kuka nyt tahtoisi istua jykevällä rahilla ristikkojalkaisen pöydän ääressä, kun voi saada muka hienomman wieniläisen nappulatuolin ja keikkuvan pöydänröttelön! Ja minne ovat kadonneet kauniit ryijymme, jotka ennen antoivat loistoa matalaankin majaan, niitä ei saane enää nähdä kuin museossa. Samoin ovat iloiset kotikutoiset ikkunaverhot muuttuneet kirjaviksi karttuunatilkuiksi.

Toisin sanoen, kehitystä on havaittavissa, mutta se on kehitystä väärään suuntaan ja se on lopetettava. Ajan henkeä on kuritettava, kunnes se tajuaa mitä sen rauhaan tulee. Vanhan kansan kotoinen aherrus on jälleen saatava kunniaan, osaksi jo kadonnut taito ja kätevyys on voitettava takaisin ja sitä on lisättävä uuden ajan tarjoamilla välineillä. Suomalainen koti on jälleen somistettava kotoisilla tuotteilla ulkolaisen rihkaman asemesta ja näin on luotava uusi kukoistus suomalaiselle kansanomaiselle kulttuurille ja vanhan kansan ahkeruudelle ja toimekkuudelle.

YHTEISTOIMINNAN MERKITYKSESTÄ.

Pahimman esteen Kivirannan isännän toimien menestymiselle muodosti yhteistoiminnan puute. Hän oli yksin, naapureita oli ylen vaikea saada liittymään mukaan yhteisiin yrityksiin ja niin kulki kehitys Kivirannassa paljon hitaammin, kuin mitä muuten olisi ollut laita.

Yhteistoiminta on kuitenkin pienviljelyksessä menestyksen tärkeimpiä edellytyksiä. Yksinään on pienviljelijä monessa asiassa kokonaan lapsipuolen asemassa, jääden suurviljelijän rinnalla huomattavasti alakynteen. Siten on pienviljelijälle taloudellisesti kannattamatonta vain omaa tarvettaan varten hankkia useita suurempia koneita, kuten kylvökoneita, puimalaitteita y. m., pienviljelijällä ei ole niille riittävästi työtä, joten hän joutuisi sijoittamaan kohtuuttoman suuria pääomia enimmäkseen käyttämättöminä oleviin koneisiin. Aivan toista olisi, jos sen sijaan muutamat läheiset naapurit liittyvät yhteen ja yhdessä hankkivat nuo koneet. Silloin jakaantuvat ensiksikin hankintakustannukset jo useam-

piin käsiin ja koneiden saadessa riittävästi työtä korvaavat ne nopeammin hintansa.

Yhteistoiminnan kautta pääsee siis pienviljelys nauttimaan aivan samoja etuja aikaa ja työtä säästäviin koneisiin nähden kuin suurviljelys. Mikä yksityiselle pienviljelijälle kävisi ylivoimaiseksi, sen toteuttavat helposti useammat yhteisin voimin, eikä siinä tarvita kuin hiukan hyvää tahtoa ja yritteliäisyyttä.

Ja aivan sama on laita kaikkien muiden tarvikkeiden oston. Jos yksityinen pienviljelijä ostaa tarvitsemansa pikkuerän väkirehuja, apulantoja, siemeniä tai mitä tahansa, joutuu hän siitä aina maksamaan enemmän kuin suurviljelijä, joka suuria määriä ostaessaan saa lukea edukseen kaikenlaisia alennuksia, vapaita rahteja j. n. e. Jos sen sijaan useammat pienviljelijät tekevät yhdessä suuremman yhteisoston lankeavat samat edut heidänkin osakseen. Tie on siis selvää selvempi, miksi ei sitä siis kuljeta?

Mutta pienviljelijät eivät tarvitse toistensa tukea ainoastaan jotain ostaessaan, vaan he tarvitsevat toisiansa aivan yhtä kipeästi muuttaessaan tuotteitaan rahaksi. Onhan näet selvää, ettei yksityisen pienviljelijän kannata myytävänään oleville pikkuerille lähteä etsimään edullisimpia markkinapaikkoja, ei hänen myöskään kannata ilmoituksilla ja reklaamilla hankkia pienille tavaramäärilleen kysyntää, vaan saa hän

tyytyä myymään tuotteensa siihen hintaan, mikä hänelle lähimmässä ympäristössä tarjotaan ja ettei se useinkaan ollut päivän huippuhinta, sen oli Kivirannankin isäntä monesti joutunut kokemaan.

Yhteistoiminta tässäkin vain kykenee ihmeitä tekemään. Useamman pienviljelyksen tuotteet yhteiseen varastoon koottuina, yhdenmukaisiksi lajiteltuina ja järjesteltyinä kykenevät jo herättämään kysyntää ja ostohalua laajemmallakin ja siten hankkimaan tuotteista hinnan, joka on tuntuvasti korkeampi sitä, mikä yksityiselle pienviljelijälle olisi tarjottu.

Mutta vielä muissakin, kuin ostoa ja myyntiä koskevissa asioissa, on yhteistoiminnalla pienviljelykselle suorastaan ratkaiseva merkitys. Miten on esim. karjanhoidon ja varsinkin karjanjalostuksen laita? Ei kannattanut pienviljelijän neljää tai viittä lehmäänsä varten elättää kallista siitossonnia, mutta ellei hän sitä taas tehnyt, vaan astutti karjansa milloin milläkin naapurin sonnilla, niin oli hänen karjansa pian aivan kirjava, eikä mistään jalostuksesta voinut olla puhettakaan. Tässä oli jälleen yhteistoiminta ainoana pelastuksena. Naapurien kesken muodostettu sonniyhdistys hankkii yhteisen puhdasrotuisen siitossonnin, jonka hoidosta ja ruokinnasta huolehtivat jäsenet vuoroon, tai yksi heistä toisten maksaessa puolestaan. Näin saa pienviljelijäkin pienen karjansa säilymään rotu-

puhtaana ja mahdollisuus karjatulojen lisäämiseen puhdasrotuisten siitoseläinten myynnillä aukenee siten pienviljelijälle, aivan samoin kuin suurviljelijällekin.

Luetteloa voisi jatkaa loppumattomiin, sillä katsoipa mitä maatalouden puolta hyvänsä, niin aina tekee sen havainnon, että yhteistoiminta on pienviljelijän pyrkimysten varmin toteuttaja. Yhteistoiminta lisää pienviljelijän voimat moninkertaisiksi, antaa hänelle taloudellista tukea ja selkärankaa. Yhdistysten ei tarvitse olla suuria, tai oikeammin ne eivät saa sitä olla. Lukuunottamatta sellaisia suurempia yrityksiä kuin osuusmeijereitä, pehkutehtaita y. m. riittää pienviljelijäin tarpeisiin muutamien läheisten naapurien yhteenliittyminen. Siten ei yhteistoiminta vaadi mitään virkakoneistoa ja muuta sellaista, joka tekisi sen hitaaksi ja epämukavaksi, vaan kukin jäsen toimii itse omaksi ja toisten hyödyksi.

Mutta kun nyt siis kaikki tosiasiat viittaavat yhteistoiminnan välttämättömyyteen, siihen suureen hyötyyn, mikä siitä aivan ilmeisesti olisi pienviljelykselle maassa yleisesti ja jokaiselle pienviljelijälle erikoisesti, niin miksi ei sitä nykyistä enemmän harrasteta? Miksi ei Suomessa jokainen pienviljelijä kuulu johonkin osto- ja myyntiosuuskuntaan, sonni-, tarkastus- tai muuhun yhdistykseen, vaan rimpuilee yksin vaikeuksissa, joita hänellä yhteistoiminnassa toisten kanssa ei lainkaan olisi?

Se on käsittämätöntä.

Eikä siihen saatakaan löytää mitään järjellistä syytä. Syyt täytyy yksinomaan etsiä meidän vielä kehittymättömistä oloistamme ja meidän alemmista vaistoistamme. Me olemme vielä niin tyhmän kateita, että useinkin kernaammin kieltäydymme jotain etua saavuttamasta, jos samalla tulisimme tekemään naapurinkin tuosta edusta osalliseksi. Se kyllä kuuluu rumalta tuollainen puhe, mutta ikävä sanoa, totta se on sittenkin. Suomalainen ei vielä ole niin valistunut, että hän saattaisi iloita naapurinkin menestyksestä, silloinkaan kun se samalla on hänen omansa, vaan hän luulee yhä oman etunsa vaativan salakähmäistä kyräilyä naapureitaan kohtaan.

Tuota suomalaista perisyntiä vastaan on nyt käytävä taisteluun. Tuo kompastuskivi edistyvän pienviljelyksen tieltä on raivattava pois. Ja se on pienviljelyksen itsensä tehtävä. Pienviljelys tarvitsee yhteistoimintaa, se on sen menestymisen ehto, sen on siis kasvatettava suomalainen pienviljelijä avokatseiseksi, suurisieluiseksi henkilöksi, joka tajuaa, että naapurin etu on hänenkin etunsa ja heidän molempien yhteinen etu on koko maan etu. Pois siis kateellinen kyräily, kädet käteen ja yhteisvoimin kohti valoisampaa tulevaisuutta!

TULEVAISUUDEN SUUNNITELMIA.

Näin oli siis Kivirannan isäntä pääpiirteissään läpikäynyt kaikki taloutensa eri haarat. Hän oli siten saanut jotenkin yhtenäisen kuvan työnsä tähänastisista saavutuksista. Ja pääasiassa oli hän tyytyväinen työnsä tuloksiin. Kannattamattomasta, kaikin puolin laiminlyödystä pikkutilasta oli Kiviranta muuttumassa tuottavaksi ja kukoistavaksi pienviljelykseksi.

Kiviranta ei tosin vielä ollut missään suhteessa lopullisessa kunnossa, kaukana siitä, mutta niin paljon saattoi tehdyn työn tuloksista jo nähdä ja päätellä, että oltiin oikealla tolalla. Suuntaviivat olivat oikeat ja niitä määrätietoisesti edelleen seuraamalla oli tarkoitettu päämäärä ilmeisesti saavutettavissa. Tämä tietoisuus olikin paras palkkio työstä ja samalla myös paras kannustin yhä uusiin ponnistuksiin, yhä lujempiin otteisiin.

Ja ajatellessaan asioita eteenpäin avautuikin Kivirannan isännän eteen miltei lukematon sarja tehtäviä, jotka kaikki näyttivät yhtä tärkeiltä. Aivan joka suhteessa oli Kivirannassa vielä mah-

Jollisuuksia parantamiseen ja tuotannon kohottamiseen. Tähän asti tehdyt työt oikeastaan vasta avasivat tilaisuuden varsinaisen voimaperäisen viljelyksen alkamiselle. Siten ei nykyinen 30—35 sentin kyntösyvyys ollut vielä puoltakaan siitä, mitä sen pienviljelyksessä täytyi olla, jos mieli kannattavaisuudesta puhua. Vasta kun muokattu ruokamultakerros oli 70—80 senttiä, vasta silloin rakentui pienviljelys pettämättömille perustuksille.

Ja tähän oli ehdottomasti päästävä. Ruokamultakerrosta oli kaikin tavoin lisättävä. Sitä oli lisättävä alhaalta päin kyntöä syventämällä jankkoauran ja pienemmillä aloilla vaikka lapiolla kääntämisen avulla, ja samaan aikaan oli sitä lisättävä päältä päin vetämällä pellolle suurempia lanta- ja mutamääriä. Tämä edellytti puolestaan lisättyä lannanvalmistusta talossa. Kuivikkeina oli käytettävä yksinomaan ja runsaasti turvepehkua, joka kykeni ottamaan kaiken lannan tarkoin talteen ja jo itsessään oli omansa maan multavuutta lisäämään.

Toinen uudistus, johon Kivirannassa myöskin oli pyrittävä, oli salaojitus. Sarkaojat oli tehtävä salaojiksi ja vain eri vuosilohkojen piiriojat jätettävä avonaisiksi. Näin menetellen lisääntyi huomattavasti pellon kasvava pinta-ala ja tilaisuus maan perinpohjaiseen muokkaukseen parani sen kautta, että silloin saattoi avo-ojien estämättä ajaa sarkoja myöskin poikkipäin. Ajan oloon tuli

myöskin salaojitus huomattavasti halvemmaksi vapauttaen jokavuotisesta ojankaivamisesta, sillä joskin salaojat tehdessä tulivat tuntuvasti avo-ojia kalliimmiksi, olivat ne kivistä tai torvista kunnollisesti tehden miltei ikuisia.

Nämä, itse maahan kohdistuvat parannukset olivatkin tärkeimmät Kivirannassa lähinnä toimeenpantavista uudistuksista. Ne muodostivat pohjan ja perustuksen kaikelle muulle edistykselle. Kun maa vain oli riittävän syvältä muokattua, hyvin ojitettua ja lannoitettua, silloin viljelijä oli luonnon herra. Hänen tulonsa eivät enää olleet riippuvaisia siitä, millainen vuosi sattui, vaan hänen maansa kasvoi täyden sadon oli vuosi sitten sateinen tai liian kuiva. Ja tältä pohjalta oli pienviljelijän sitten hyvä lähteä kehittämään taloutensa muita puolia.

Menestyäkseen, s. o. tuottaakseen mahdollisimman hyvän rahallisen tuloksen vaatii pienviljelys erikoisviljelyä. Koko kannattavan pienviljelyksen salaisuuden voikin sanoa kätkeytyvän lauseeseen: mahdollisimman suuri ja mahdollisimman arvokas sato mahdollisimman pieneltä alalta. Kuta jalompia kasveja, kuta arvokkaampia tuotteita pienviljelijä pystyi maassaan viljelemään ja kasvattamaan sitä kannattavammaksi luonnollisesti koko yritys kävi. Ja kun kerran maa oli asianomaisessa kasvukunnossa, riippui ainoastaan paikallisista olosuhteista, mikä erikoisviljely antoi parhaan tuloksen. Kaupunkien ja

liikekeskusten lähellä tarjosi siten esim. kasvitarhakasvien, vihannesten, marjain ja hedelmäin viljely suuria mahdollisuuksia. Vähän etäämmällä taas saattoi siemenviljelyksestä odottaa aivan erikoisen hyviä tuloksia.

Oli muuan haara siemenviljelystä, joka jo pitemmän aikaa erikoisesti oli kiinnittänyt Kivirannan isännän mieltä ja se oli kukansiementen viljely. Tekemiensä alustavien kokeiden perusteella tiesi hän, että useat tavallisimmista puutarhakukistamme tekivät meillä täysin tuleentuneita ja laadultaan erinomaisia siemeniä, mutta siitä huolimatta tuotettiin noita samoja siemeniä satojen tuhansien markkojen edestä vuosittain ulkomailta. Tuohan oli järjetöntä tuhlausta, joka johtui yksinomaan kotimaisen yritteliäisyyden puutteesta. Siinä oli siis pienviljelykselle muiden muassa muuan sopiva erikoisala, joka aivan varmasti vähitellen kokemuksen karttuessa laajennettuna voisi muodostua huomattavaksi tulolähteeksi sekä yksityiselle viljelijälle että välillisesti koko maalle. Kivirannan isäntä oli jo monesti nähnyt sielunsa silmin yhä laajenevat kukkasarat Kivirannan pelloilla ja laskenut miten paljon suuremman rahallisen tulon maa sillä viljalla antaisi kuin nyt kauralla.

Entistä pontevampiin yrityksiin oli Kivirannasta käsin myöskin ryhdyttävä lähimpien naapurien yhdistämiseksi yhteisiin yrityksiin. Karjanjalostus

oli yhteisin yrityksin saatava käyntiin, hankittava yhteinen kantakirjasonni ja siten päästävä nykyisestä sekarotuisuudesta, joka varsinkin pienviljelyksessä oli turmiollista. Tuntuihan näet juuri pienviljelijän oloissa rajoitettuine myyntimahdollisuuksineen erikoisen räikeänä eroitus, jos möi sekarotuisen teurasvasikan tai rotuvasikan, josta kilvan kiisteltiin. Ja sama oli laita muillakin aloilla. Yhteistoiminta, siihen oli pyrittävä ja siihen täytyi päästä, sillä yksin siinä piili pienviljelijän voima.

Miltei lukemattomat olivat todella ne kiihkeästi vaativat käskyt: sinun pitää, sinun täytyy! jotka tulevaisuutta ajatellessa tulivat Kivirannan isännän mieleen. Olisi pitänyt ehtiä yht'aikaa kaikkialle. Hän oli kuitenkin jo tottunut »kiiruhtamaan hitaasti», tekemään työtä hiljaisella ahkeruudella, mutta suomalaisella sitkeydellä, joka ei käden käänteessä tee ihmeitä, mutta joka ei myöskään kesken väsy, vaan johtaa asiat päätökseen. Tätä tapaa aikoi hän edelleen noudattaa, tehdä työtä järkähtämättömästi päämääränsä silmiensä edessä, mutta tasaisesti, hyppäyksiä välttäen. Mitään uutta ei saanut halveksia, mutta mihinkään ei myöskään saanut heittäytyä suinpäin ja harkitsematta. Kaikki uudistukset oli alettava vähästä ja vasta sikäli laajennettava kuin kokemusta karttui, mutta silloin olikin asiaan käytävä täysin ottein ja täysillä voimilla.

Niin puutteelliset kuin hänen saavutuksensa siis monessa suhteessa vielä olivatkin, olivat ne kuitenkin omansa kannustamaan eteenpäin ja antoivat Kivirannan isännälle rohkeutta luottavasti ja toivehikkaasti katsoa tulevaisuutta kohti.

LAAJEMPIA VELVOLLISUUKSIA.

Mikä salaperäinen voima piileekään maassa ja kaikessa mikä siihen kuuluu, mikä tenho kätkeytyykään kotiin, joka rauhaisana seisoo kukoistavan luonnon keskellä! Joka kerrankin on tuollaista kotia omanansa katsellut keväisenä päivänä, jolloin käet kilvan kukkuvat, kukkaset tuoksuvat, mehiläisten iloinen surina täyttää ilman ja maa näyttää pelkästä luomisen riemusta työntävän uumenistaan kymmenkertaisen kasvun, hän on saanut tuntea jotain sanomattoman ihanaa. Ja joka tämän lisäksi on itse ollut tuota kotia rakentamassa, itse noita peltoja raivaamassa, itse viljan ja kasvit kylvänyt, puut ja pensaat istuttanut, hän saa tuollaisena hetkenä kokea ehkä eheimmän onnentunteen, minkä elämä voi tarjota.

Ja se on valtava tuo tunne ja siihen sisältyy paljon. Se ei ole ainoastaan ihastusta ja kiitollisuutta kaikesta siitä kauniista, mitä luojan vapaa luonto meille tarjoo. Se ei myöskään ole omistamisen iloa sinänsä ja tuon käsitteen tavallisessa merkityksessä, vaan iloa siitä, että omistaa jotain

niin sanoaksemme ikuista, jotain, jossa elämän ja luonnon ikuiset voimat piilevät odottaen, että käyttäisit niitä hyväksesi, jos sinulla on siihen kykyä ja voimaa. Ei se myöskään ole pelkkää työn tuottamaa iloa, tyydytystä saavutetuista tuloksista, vaan se on samalla pyhää innostusta uusiin yrityksiin, hiljainen vala uhrata elämänsä ja voimansa juuri tuohon työhön, joka kykenee kaiken tuon ihanuuden ilmoille tuomaan ja noin suurta siunausta ympärilleen levittämään.

Kaikkea tätä ja vielä paljon muuta hennompaa ja hienosyisempää tuohon tunteeseen sisältyy ja ken sitä kerrankin on kokenut, hän on ikuisiksi ajoiksi maan lumoissa, häntä yhdistävät maahan näkymättömät siteet, joita ei mikään kohtalon isku kykene katkomaan. Ei mikään muu työala ole siinä suhteessa maatalouden veroinen, ei mikään muu työ kykene tekijäänsä niin eheällä onnella palkitsemaan, mutta ei myöskään mikään muu työ ole niin välittömästi luonnon ja elämän alkuvoimien kanssa tekemisissä ja vain sikäli kuin ihminen pysyy lähellä luontoa, sen terveiden vaistojen ja alati uudistuvan sisäisen voiman vaikutuspiirissä, vain sikäli saattaa hän säilyttää hitusen todellista vaatimatonta onnea aikamme keinotekoisen ja onton elämän pyörteissäkin.

Aikamme kirous on rahan ja arvoasemien kiihkeä tavoittelu. Raha on hyvä ja se on välttämätön välikappale, mutta yksin se ei tuo onnea. Ei myöskään korkea arvoaste, yhteiskunnallinen asema

sellaisenaan tee ihmistä onnelliseksi, se voi hetkellisesti tyydyttää itserakkautta, mutta oikeasta onnesta tuo tunne on kaukana. Vai miksi etsivät kaikki nuo, joilla on rahaa yllin kyllin ja korkeat asemat, miksi etsivät he kuumeisesti unohdusta huvien ja nautintojen pyörteistä, miksi eivät he levitä onnea ja viihtymystä ympärilleen, jos heillä kerran onni osanansa on? Ja miksi eivät he tee kotejaan onnellisiksi, miksi ei heillä palatseistaan huolimatta sittenkään edes ole kotia? Vain siksi, että he elävät niin kaukana luonnosta, etäällä elämän alkulähteistä, joiden partailla myöskin hiljainen onni asustaa.

Se on pienviljelys, jonka tulee palauttaa onni maailmaan, jonka tulee uudelleen rakentaa tänne koteja. Elämä on menossa väärään suuntaan ja se on pienviljelyksen korjattava. Ja se voikin sen tehdä. Ei niin, että sen tulisi tehdä kaikista pienviljelijöitä, mutta niin, että se omalla esimerkillään osoittaa elämän todelliset arvot ja todellisen onnen edellytykset. Meiltä ovat kodit häviämässä. Niitä saattaa menestyvä pienviljelys luoda kymmeniätuhansia. Meiltä on uskollisuus katoamassa, työn ilo kuolemassa. Pienviljelys kasvattaa ihmisiä, jotka ovat uskollisia itselleen ja toisilleen, sillä se opettaa luottamaan itseensä, mutta samalla käsi kädessä toisten kanssa voittamaan yhteiset vaikeudet. Ja pienviljelys tekee työn iloksi, sillä se tarjoo työtä kauneudessa, työtä, jonka tulokset näkyvät heti hiljaisena hyvinvointina ja kotoisena onnena.

Tämän tapaiset ajatukset liikkuivat Kivirannan isännän mielessä, kun hän palasi kiertokulultaan ja onnellisena katseli kesäisessä kukkeudessa lekottelevaa Kivirantaansa. Kuluneena kymmenenä vuotena oli hän jo päässyt pitkälle ja ellei aavistamattomia onnettomuuksia kohtaisi, tulisi hän seuraavana kymmenenä vuotena varmasti pääsemään sangen lähelle toivottua ihannetta. Hän olisi silloin ei ainoastaan hyvin toimeentuleva, vaan suorastaan melko varakas mies, niin pienviljelijä kuin vain olikin. Eikä Kiviranta kuitenkaan ollut missään suhteessa erikoisen edullinen viljelystila, vaan löytyi tuhansia jopa kymmeniätuhansia pikkutiloja, jotka olivat yhtä edullisia, vieläpä parempiakin.

Miten arvaamaton merkitys olisikaan niin ollen koko maalle, jos ne kaikki olisivat edes siinä kunnossa kuin Kiviranta. Mitä tietäisi se taloudellisessa, mitä yhteiskunnallisessa suhteessa! Eikö todellakin asia ollut sen arvoinen, että kaikkien hyvien voimien koko maassa kannatti yhtyä työhön sen edistämiseksi? Yhteisvoimin olisi epäilemättä siinäkin paljon saavutettavissa, eihän enää vaadittu muuta, kuin antaa odottaville työaseet käteen, antaa heille ne tiedot ja taidot, jotka yhtyneinä pyhään innostukseen kykenivät muuttamaan karut korpemme kukoistaviksi »Kivirannoiksi».

Niin, siinä oli epäilemättä tehtävä, joka velvoitti jokaista, mutta ennen kaikkea se velvoitti

niitä, jotka Kivirannan isännän tavoin itse olivat saaneet kokea menestyksellisen pienviljelyksen siunausta. Heidän tuli nousta huutavan ääninä korvessa julistamaan eksyksissä oleville tietä kohti turvattua taloudellista asemaa ja hiljaista kotoista onnea.

SISÄLLYS:

Hinta 6 mk.